

MÍT SVĚT PŘEČTENÝ / POPIS PROGRAMU

P8 – Zpracování místního tématu z historie, folkloru, zeměpisu, hospodářství regionu a umění pro 1.–2.ročník ZŠ

Děčínsko v pověstech

OBSAH

MÍT SVĚT PŘEČTENÝ	1
1 Vzdělávací program a jeho pojetí	3
1.1 Základní údaje	3
1.2 Anotace programu	3
1.3 Cíl programu	3
1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu	3
1.5 Forma	5
1.6 Hodinová dotace	5
Program je nastaven na 16 vyučovacích hodin (1 vyučovací hodina = 45 minut)	
1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny	5
1.8 Metody a způsoby realizace	5
1.9 Obsah – přehled tematických bloků, podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace	6
1.10 Materiální a technické zabezpečení	8
1.11 Plánované místo konání	8
1.12 Způsob vyhodnocení realizace programu v období po ukončení projektu	8
1.13 Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu	9
1.14 Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití	10
2 Podrobně rozpracovaný obsah programu	11
2.1 Tematický blok č. 1 (Řemesla) – 6 hodin	12
2.2 Tematický blok č. 2 (Autorské čtení) – 2 hodiny	23
2.3 Tematický blok č. 3 (Knihovna) – 3 hodiny	26
2.4 Tematický blok č. 4 (Dramatizace pověsti, psaní brkem a pečetění) – 3 hodiny	30
2.5 Tematický blok č. 5 (Výroba knihy) – 2 hodiny	36
3 Metodická část	39
3.1 Metodický blok č. 1 (Řemesla)	40
3.2 Metodický blok č. 2 (Autorské čtení)	50
3.3 Metodický blok č. 3 (Knihovna)	53
3.4 Metodický blok č. 4 (Dramatizace pověsti, psaní brkem a pečetění)	58
3.5 Metodický blok č. 5 (Výroba knihy)	63
4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu	66
5 Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů	75
6 Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi	85
7 Příloha č. 4 – Odborné a didaktické posudky programu	88
8 Příloha č. 5 – Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu	89
9 Nepovinné přílohy	90

1 VZDĚLÁVACÍ PROGRAM A JEHO POJETÍ

1.1 ZÁKLADNÍ ÚDAJE

VÝZVA	BUDOVNÍ KAPACIT PRO ROZVOJ ŠKOL II
Název a reg. číslo projektu	„Mít svět přečtený aneb spolupráce knihoven a škol ve vzdělávání v Ústeckém kraji“ CZ.02.3.68/0.0/0.0./16_032/0008225
NÁZEV PROGRAMU	P8 – Zpracování místního tématu z historie, folkloru, zeměpisu, hospodářství regionu a umění pro 1. – 2. ročník ZŠ
Název vzdělávací instituce	Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem, příspěvková organizace
Adresa vzdělávací instituce a webová stránka	https://www.svkul.cz/
Kontaktní osoba	Jiří Starý
Datum vzniku finální verze programu	2. 1. 2020
Číslo povinně volitelné aktivity výzvy	KA 4
Forma programu	Prezenční
Cílová skupina	Žáci 2. ročníku ZŠ
Délka programu	16 vyučovacích hodin
Zaměření programu (tematická oblast, obor apod.)	Děčínsko v řemeslech a pověstech Poznávání tradic a kultur a uchování si vztahu k vlastní identitě, kultuře, tradicím a jazyku a podpora zájmu dětí a mládeže o specifika vlastního regionu, včetně tradic a zvyků většinové společnosti i sociálních, etnických a kulturních menšin, podpora vzdělávacích projektů zaměřených na poznávání historie, tradic a kultury.
Tvůrci programu / Odborný garant programu	Tvůrci: Mgr. Květuše Grosová, Eva Kubšová Garanti: Mgr. Kateřina Nováková, PhDr. Jiří Belis

1.2 ANOTACE PROGRAMU

Žáci se v několika dílčích blocích seznámí s řemeslnými tradicemi v okolí Děčína. Při komentované procházce městem se naučí orientovat v pamětihodnostech města a získají o nich základní povědomí. Na základě prohlídky zámku v Benešově nad Ploučnicí si vyzkouší psaní brkem a vyrobí sádrové kachle. Kamnářství a keramiku budou dále zkoumat v Muzeu města Ústí nad Labem a v Oblastním muzeu v Děčíně, kde se dále seznámí se vznikem města a kmenem Děčanů. Následně se seznámí s nejznámějšími pověstmi Děčína. Pověst o Ovčím můstku i zdramatizují. V neposlední řadě se žáci setkají se spisovatelkou. Od tohoto setkání si slibujeme zvýšení zájmu o čtení, poznávání literatury a poznávání knihovny, včetně jejího účelu. V závěru projektu si vyrobí vlastní knihu.

1.3 CÍL PROGRAMU

Cílem programu je obohatovat kulturní povědomí žáků, rozvíjet komunikační kompetence v mateřském jazyce, vlastní vyjádření a schopnost učit se a. Žáci 2. ročníku ZŠ se během programu naučí pracovat s historickými poznatky, získají informace o existenci pamětových institucí a existenci literatury k daným tématům. Naučí se orientovat v kulturně historické geografii města a jeho okolí a reflektovat kulturní tradice regionu. Získají zkušenosti ve veřejném vystupování v rámci prezentace úkolů spojených se zvládnutím historických technik a řemesel nebo v rámci výtvarné tvorby. Výstupem programu bude výstava žákovských kreseb k pověstem a zhotovení předmětů na vybraná témata (keramika, kachle, psaní brkem). Dále dramatizace pověsti a výroba vlastní knihy.

1.4 KLÍČOVÉ KOMPETENCE A KONKRÉTNÍ ZPŮSOB JEJICH ROZVOJE V PROGRAMU

Klíčové kompetence jsou něčím, co žák rozvíjí a využívá ve všech vyučovacích předmětech. Jsou to jisté univerzální způsobilosti. Umění učit se, dorozumívat se, spolupracovat, jednat demokraticky, řešit problémy, pracovat soustředěně apod. Takové kompetence slouží žákům v každém předmětu i v běžném životě. Proto je třeba ve všech předmětech je nacvičovat.

Například k tomu, aby se žák dobře dorozuměl, musí mít:

- znalosti z mateřského jazyka – znát významy slov
- dovednosti – dobře stavět věty, vyptat se na význam neznámého slova
- postoje – být zvědavý, vstřícný k druhým lidem, umět při řeči pomáhat druhým k tomu, aby porozuměli, vysvětlovat nedorozumění, klást otázky tak, aby šly k jádru věci a přitom respektovaly pravidla slušného chování atd.

Mít kompetenci znamená, že člověk (žák) je vybaven celým složitým souborem vědomostí, dovedností a postojů, ve kterém je vše propojeno tak výhodně, že díky tomu člověk může úspěšně zvládnout úkoly a situace, do kterých se dostává ve studiu, v práci, v osobním životě. Mít určitou kompetenci znamená, že se dokážeme v určité přirozené situaci přiměřeně orientovat, provádět vhodné činnosti, zaujmout přínosný postoj.

Kompetence k učení

- žáci se zlepšují ve čtení, zejména při společném čtení
- probudí v sobě zájem o literaturu, zvláště díky setkání s autorkou
- prohloubí a zdokonalí si vyjadřovací schopnosti
- poznají nové výtvarné prostředky, materiály a techniky

Kompetence komunikativní – v mateřském jazyce

- žáci zrychlí tempo a plynulost řeči
- při besedách se budou aktivně zapojovat a klást dotazy
- při nácvičce dramatizace budou aktivně využívat znalostí mateřského jazyka
- žáci si budou upevňovat umění naslouchat si

Kompetence sociální

- žáci budou respektovat pravidla komunikace
- naučí se vzájemné spolupráci ve skupinách

Kompetence občanské

- na základě seznámení s regionálními pověstmi, návštěvy muzeí a knihoven a procházek Děčínem si vytvoří hlubší vztah k městu, ve kterém žijí
- budou chápat tradice jako nutné uchování kulturního dědictví

Kompetence pracovní

Při tvorbě kachlů, keramiky, psaní brkem, v průběhu dramatizace

- budou žáci dodržovat pracovní postupy
- posilovat sebekázeň a trpělivost
- dbát o čistotu svého pracovního místa

1.5 FORMA

Program je postupně realizován formou besed, návštěv knihovny a muzeí, rozhovorů, výtvarných dílen – workshopů, veřejnou prezentací (výstava výrobků v Městské knihovně Děčín) a dramatizací pověsti (inscenace pro vrstevníky).

1.6 HODINOVÁ DOTACE

Program je nastaven na 16 vyučovacích hodin (1 vyučovací hodina = 45 minut)

1.7 PŘEDPOKLÁDANÝ POČET ÚČASTNÍKŮ A UPŘESNĚNÍ CÍLOVÉ SKUPINY

10 – 30 účastníků, žáci 2. ročníku ZŠ. Ideální je aktivitu programu realizovat s třídou o velikosti max. 22 žáků.

1.8 METODY A ZPŮSOBY REALIZACE

Níže jsou popsány metody práce, které budou využity pro rozvoj klíčových kompetencí.

Metody diskusní

Výuková metoda diskuse je taková forma komunikace učitele a žáků, při níž si účastníci navzájem vyměňují názory na dané téma, na základě svých znalostí pro svá tvrzení uvádějí argumenty, a tím společně nacházejí řešení daného problému.

Diskusní výukovou metodu budou využívat pracovníci formálního a neformálního vzdělávání, a to při workshopových lekcích vedených pedagogy či knihovníky, při setkání s autory, ilustrátory, knihvazači a dále žáci mezi sebou. Diskuse se osvědčuje v situacích a v případech, kdy lze mít na dané věci různé názory, kdy jde o to seznámit se s novými poznatky nebo zkušenostmi. V rámci této metody se žáci naučí utvářet své hodnotové postoje a vlastní názory, a také si za nimi stát. Diskusní metody se budou používat především uvnitř řízené skupinové práce, např. budou následovat po společném hlasitém čtení vybraných příběhů, seznamování se s různými formami podoby knižního média. Metoda bude použita také ve chvíli, kdy budou žáci své kroky v rámci projektu prezentovat ostatním, obhajovat svůj názor a přijímat připomínky ostatních. Diskusní metody slouží především k rozvoji kompetence komunikativní, schopnosti učit se a kompetence v oblasti kulturního povědomí a vyjádření.

Didaktické hry

Do jednotlivých fází vzdělávacího programu budou zařazeny didaktické hry, které budou plnit různé funkce, a to bez nebezpečí časového zdržení nebo odklonu od hlavního programu. Jedná se o hry rozhodovací, problémové úlohy, hry pro nácvik sociálních dovedností a rolí, hry pro osvojování jazykových a komunikačních dovedností, soutěže či dramatizace. Didaktické hry slouží k udržení pozornosti žáků a motivaci k další práci. Mimo tuto didaktickou funkci hry rozvíjejí všechny klíčové kompetence žáků.

Metody situační

Podstatu situačních metod tvoří řešení problémového případu, který odráží nějakou reálnou událost, zobrazuje určitý komplex vztahů a okolností, je výrazem střetu různých zájmů. Z pedagogického pohledu se za případ považuje metodicky zpracovaný materiál reflektující reálnou problémovou situaci, jejíž řešení není jednoznačné. Předpokládá se, že žáci mají přiměřené vědomosti a zkušenosti z té oblasti, jíž se řešený případ týká. Za hlavní přednost situačních metod se považuje zaměřenost na praxi, důraz na konkrétnost řešení a výcvik v rozhodování. Dalšími pozitivními stránkami jsou zejména aplikace teoretických poznatků a simulace praxe. Situační metody v tomto případě slouží k rozvoji klíčových kompetencí komunikace v mateřském jazyce a kompetence v oblasti kulturního povědomí a vyjádření. Situační metody se uplatní při rukodělných aktivitách, které nebudou mít jen výtvarnou podobu. Žáci budou také vyrábět výrobky pomocí starých řemesel. Výstupy z rukodělných workshopů budou prezentovat na výstavě.

Metody inscenační

Podstatou inscenačních metod je učení v modelových situacích, v nichž jsou účastníci edukačního procesu aktéry předváděných situací. Jde o simulaci nějaké události, v níž se kombinuje hraní rolí a řešení problému, a to buď předváděním určitých lidských typů, nebo zobrazováním reálných životních situací či kombinací obou postupů. Pro žáky znamená inscenace možnost získat nové prožitky, osvojit si adekvátní způsoby chování a jednání, seznámit se s formami vystupování typickými pro budoucí profesi apod. Inscenační metody rozvíjejí klíčové kompetence komunikace v mateřském jazyce a kompetence v oblasti kulturního povědomí a vyjádření. Konkrétně se tato metoda práce bude aplikovat během scénických aktivit. Žáci si hravou formou připomenou získané informace o významných osobnostech, místech, památkách a zvyklostech.

1.9 OBSAH – PŘEHLED TEMATICKÝCH BLOKŮ, PODROBNÝ PŘEHLED TÉMAT PROGRAMU A JEJICH ANOTACE VČETNĚ DÍLČÍ HODINOVÉ DOTACE

Tematický blok č. 1 (Řemesla) – 6 hodin

Anotace tematického bloku Řemesla aneb „Jak se dříve topilo“ – Žáci se seznámí s kamnářským řemeslem a výrobou kachlů. Navštíví zámek v Benešově nad Ploučnicí, Muzeum města Ústí nad Labem a Oblastní muzeum v Děčíně. Poznají nová města regionu, zjistí, jak vypadá komentovaná prohlídka a osvojí si správné chování při návštěvě kulturních institucí. Krom toho se seznámí s novými výtvarnými technikami.

Téma č. 1 (Zámek v Benešově nad Ploučnicí – kachlová kamna, kachle) – 2 hodiny

Anotace – První téma je koncipováno jako úvod k seznámení s řemesly. Prohlídka zámku v Benešově nad Ploučnicí posloužila k navození zájmu o kamnářství a kachle. Byla předem domluvena a zaměřena právě na kachlová kamna a kachle, se kterými se žáci už téměř nesetkávají.

Téma č. 2 (Muzeum města ÚL – tvorba kachlí, linoryt) – 3 hodiny

Anotace – Žáci se vydají prohloubit své znalosti o výrobě kachlů – kamen. Do voskového podkladu si pod vedením pracovníků pedagogického oddělení muzea navrhnu kachel s vlastním motivem a následně z něho vyrobí sádrový odlitek.

Téma č. 3 (Oblastní muzeum v Děčíně – původní osídlení, archeologické nálezy) – 1 hodina

Anotace – Žáci se během návštěvy muzea seznámí s původním osídlením Děčína a archeologickými nálezy – keramickými nádobami, kosterními pozůstatky atd.

Tematický blok č. 2 (Autorské čtení) – 2 hodiny

Téma č. 1 (Den pro dětskou knihu – Beseda se spisovatelkou) – 2 hodiny

Anotace – Žáci si měsíc před setkáním se spisovatelkou, které se uskuteční na základě spolupráce s Městskou knihovnou Děčín, ve škole přečítají z knihy Petry Dvořákové: „Flouk a Líla“ – Dobrodružství z Mrakodrapu (nakl. Host – 2015). Následně se se spisovatelkou setkají v knihovně. Součástí besedy bude i výstava výrobků vyrobených v muzeu (kachle, linoryty).

Tematický blok č. 3 (Knihovna) – 3 hodiny

Anotace – Žáci pochopí význam a poslání knihoven, naučí se knihy vyhledávat a orientovat se ve všech podobách knižních médií. Seznámí se s různými žánry dětské literatury. Získají představu o možné podobě své knihy, kterou budou vyrábět v závěru projektu.

Téma č. 1 (Povolání) – 1 hodina

Anotace – Žákům bude zprostředkována další beseda, tentokrát s knihovnicí. Ta jim nastíní, jak vypadá povolání knihovnice a co všechno zahrnuje. Žáci budou ostatním představovat svá vysněná povolání. Nehledě na to, zda se jedná o povolání současná či již zaniklá, budou o nich umět hovořit.

Téma č. 2 (Význam a zákulisí knihovny) – 1 hodina

Anotace – Žáci navštíví knihovnu, kde jim bude představen její chod, archiv knih, výpůjční systém. Naučí se vyhledávat knihy ve fondu knihovny pomocí abecedního rozdělení. Smyslem návštěvy je podnět zájmu o literaturu a posílení čtenářské gramotnosti.

Téma č. 3 (Pověsti) – 1 hodina

Anotace – Žáci se seznámí s historií a kulturním dědictvím města. Objeví možnou literaturu zahrnující pověsti děčínského regionu. Pochopí nutnost zachování kulturního dědictví a jeho ochrany, aby odkazy nezaknily. V pověstech opět narazí na řemesla.

Tematický blok č. 4 (Dramatizace pověsti, psaní brkem a pečetění) – 3 hodiny

Anotace – Zážitek program umožní žákům poznat nové věci. Dramatizací pověsti ukáží své nově nabyté poznatky svým spolužákům ze 4. třídy ZŠ.

Téma č. 1 (Pověst „Ovčí můstek“) – 1 hodina

Anotace – Žáci v prostorách knihovny sehrají spolužákům z vyššího ročníku Pověst o Ovčím můstku.

Téma č. 2 (Psaní brkem, pečetění) – 2 hodiny

Anotace – V rámci poznávání starých a zaniklých řemesel bude žákům představeno psaní brkem a pečetění (ve spolupráci s Muzeem města ÚL). Výstupy, výrobky, mohou být použity jako dárek pro matky (blížící se Svátek matek).

Tematický blok č. 5 (Moje kniha) – 2 hodiny

Anotace – Žáci si vyrobí „vlastní knihu“, a tím symbolicky zakončí celoroční projekt.

Téma č. 1 (Výroba knihy) – 2 hodiny

Anotace – Cílem hodiny bude vytvořit svou vlastní, první knihu. Žáci se na besedě dozvědí důležité informace, které proces výroby knihy provázejí. Beseda je provede od autora a ilustrátora knihy, přes vazbu až k nakladateli. Žáci pochopí, že vyrobit knihu není až tak snadné. Pro ulehčení a zkrácení času na jednu vyučovací hodinu všechny potřebné materiály a podklady k výrobě knihy připraví knihovnice (výtvarník).

1.10 MATERIÁLNÍ A TECHNICKÉ ZABEZPEČENÍ

Název	Typ
Špejle	
Barevný kreslicí karton	
Špendlíky	
Papír do tiskárny 80 g/m2 A4	
Tužky č. 1 a 2	
Fixy	
Lepidla na papír	
Štětce pro očišťování kachlů	
Lepidla Herkules	
Úlomky kachlů	
Do lina vyryté náměty kachlů	
Malířské válečky	Spotřební materiál
Vosk	
Modelína	
Sádra	
Vodovky	
Štětce s měkkým dlouhým vlasem pro vodovou malbu	
Inkoust	
Husí, labutí, krkavčí, havraní aj. brky	
Plavená křída (křídový prášek)	
Pečetní vosky (zelený, modrý, červený)	
Pergamen a různé druhy starého papíru	
Nůžky	
Váleček na těsto	
Rydla	Ostatní vybavení
Lihový kahan	
Plastové čtverhranné tácky na jídlo (25x25 cm)	
Staré lžíce	
Interaktivní tabule	Elektronické vybavení
Doprava Děčín – Benešov nad Ploučnicí	Služby
Doprava Děčín – Ústí nad Labem	

1.11 PLÁNOVANÉ MÍSTO KONÁNÍ

Plánovaným místem pro realizaci aktivit vzdělávacího programu je Městská knihovna Děčín, p. o., spolu se Základní školou Děčín I., Komenského náměstí 622/3, p. o., Muzeum města Ústí nad Labem, Oblastní muzeum v Děčíně a Zámek v Benešově nad Ploučnicí.

1.12 ZPŮSOB VYHODNOCENÍ REALIZACE PROGRAMU V OBDOBÍ PO UKONČENÍ PROJEKTU

Popis programu je návodem na realizaci aktivit v jiných organizacích. Jednotlivé aktivity se dají ve větší míře využívat i samostatně a i tyto aktivity je možné adaptovat na vlastní možnosti. Přesné místo realizace

aktivit vzdělávacího programu se pochopitelně může měnit v závislosti na umístění organizace. Doporučujeme však vzdělávací program realizovat kompletní ve spolupráci institucí formálního a neformálního vzdělávání tak, jak je to popsáno v tomto popisu.

Není však nutné na této spolupráci trvat, jelikož jsou aktivity programu na základě níže uvedeného popsány tak, aby je mohl realizovat pracovník formálního vzdělávání bez pracovníka v neformálním vzdělávání a naopak. Ze zkušeností, které realizátoři získali během tvorby a ověření vzdělávacího programu, je nutné poznamenat, že největší benefit se objevil díky spolupráci FV a NFV.

Jak je uvedeno výše, je možné jednotlivé aktivity realizovat i samostatně, ale rozhodně po částečné úpravě či vhodným navázáním na jiné aktivity. Níže popsané aktivity programu totiž tvoří dohromady celek.

Vzdělávací program je možný realizovat na ZŠ, v knihovně a případně i v muzeu. Do jisté míry se dají aktivity programu realizovat také v rámci zájmového vzdělávání v různých kroužcích v Domech dětí a mládeže apod. dle zaměření jednotlivých kroužků. Části programu se také dají realizovat během dlouhodobějších pobytových vzdělávacích akcí, jakými jsou např. školy v přírodě, tábory pro děti apod.

1.13 KALKULACE PŘEDPOKLÁDANÝCH NÁKLADŮ NA REALIZACI PROGRAMU PO UKONČENÍ PROJEKTU

Počet realizátorů/lektorů: Nejlépe 2 realizátoři.

POLOŽKA	PŘEDPOKLÁDANÉ NÁKLADY
Celkové náklady na realizátory/lektory	12.800 Kč¹
z toho	Hodinová odměna pro 1 realizátora/ lektora včetně odvodů 200 Kč/hodina
	Ubytování realizátorů/lektorů 0 Kč
	Stravování a doprava realizátorů/lektorů 0 Kč
Náklady na zajištění prostor	0 Kč
Ubytování, stravování a doprava účastníků	3.795 Kč
z toho	Doprava účastníků 3.795 Kč ²
	Stravování a ubytování účastníků 0 Kč
Náklady na učební texty	1.000 Kč
z toho	Příprava, překlad, autorská práva apod. 0 Kč
	Rozmnožení textů – počet stran: 1.000 Kč
Režijní náklady	0 Kč
z toho	Stravné a doprava organizátorů 0 Kč
	Ubytování organizátorů 0 Kč
	Poštovné, telefony 0 Kč
	Doprava a pronájem techniky 0 Kč
	Propagace 0 Kč
	Ostatní náklady 0 Kč
	Odměna organizátorům 0 Kč
Náklady celkem	17.595 Kč
Poplatek za 1 účastníka	800 Kč

1 2 realizátoři * (16 hodin přípravy + 16 hodin realizace aktivit)

2 Zajištění dopravy soukromou hromadnou dopravou pro 21 žáků a doprovod Děčín – Benešov nad Ploučnicí a Děčín Ústí nad Labem. Samozřejmě je možné využít služeb veřejné dopravy.

1.14 ODKAZY, NA KTERÝCH JE PROGRAM ZVEŘEJNĚN K VOLNÉMU VYUŽITÍ

<https://www.svkul.cz/o-knihovne/projekty/evropske-projekty/mit-svet-precteny-aneb-spoluprace-knihoven-a-skol-v-usteckem-kraji/>

Toto dílo je vystaveno pod licencí CC BY SA. Dílo smí být rozmnožováno a distribuováno prostřednictvím jakéhokoli média a formátu. Lze ho i upravovat pro jakýkoli účel. Je však nutné uvést autorství a poskytnout s dílem odkaz na licenci a vyznačit provedené změny. Odvozená změna musí být vystavena pod stejnou licencí jako původní dílo.

<http://rvp.cz>

2 PODROBNĚ ROZPRACOVANÝ OBSAH PROGRAMU

2.1 TEMATICKÝ BLOK Č. 1 – 6 HODIN

ŘEMESLA

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MÍT SVĚT PŘEČTENÝ
aneb spolupráce knihoven a škol v Ústeckém kraji.
Reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_03/0008225

2.1.1 Téma č. 1 (Zámek v Benešově nad Ploučnicí – кашловá камна, кашле) – 2 hodiny

1. hodina

Zámek, na který jsme se vypravili, se nachází v Benešově nad Ploučnicí, cca 10 minut vlakem z Děčína. Až dorazíme na místo, prohlédneme si s průvodcem zámek.

Do vyznačeného místa je možné poznamenávat si zajímavosti z prohlídky, případně nákresy.

2. HODINA

Prohlédli jsme si společně zámek. Nyní si vyplňte pracovní list, poté si ho společně zkontrolujeme. Využijte k vyplňování pracovního listu i vámi vytvořené poznámky z prohlídky. Níže je fotografie, jak pracují tví spolužáci.

Jméno:

Zámek – Benešov nad Ploučnicí

Řemesla a jejich uplatnění; Zámek – kachlová kamna

1 Zámek, který jsme si prohlédli je v:

Praze Benešově nad Ploučnicí

2 Kolik kachlových kamen jsme viděli?

3 Kamna jsou:

keramická dřevěná

4 Nakresli, co se ti na prohlídce nejvíce líbilo:

Autoři fotografií: Mgr. Květuše Grosová, Eva Kubšová, PhDr. Jiří Belis.

2.1.2 Téma č. 2 (Muzeum města Ústí nad Labem – tvorba kachlí, linoryt) – 3 hodiny

1. HODINA

To, co jsme se dozvěděli během prohlídky benešovské zámku o kachlových kamnech a kachlích si dnes vyzkoušíte prakticky během workshopu v Muzeu města Ústí nad Labem. Nejprve vám muzejní restaurátor představí práci restaurátora při restaurování kachlů. Během ukázky se můžete ptát, na vše, co vás napadne. Poté se rozdělíte na 3 skupiny a postupně se vystřídáte na 3 stanovištích.

Na fotografii se můžete podívat, jak prohlídku absolvovali žáci před vámi.

Autoři fotografie: Mgr. Květuše Grosová, Eva Kubšová, PhDr. Jiří Belis.

1. SKUPINA – LINORYT – 1. HODINA

Pracujte podle instrukcí realizátora. Místo níže využijte k přípravě si náčrtku nákresu na linoryt.

2. Skupina – kachle ze sádry – 2. hodina

Pracujte podle instrukcí realizátora. Místo níže využijte k přípravě si náčrtku tvaru a motivu na kachli ze sádry.

3. Skupina – vybarvení kachle – 3. hodina

Pracujte podle instrukcí realizátora. Místo níže využijte k přípravě si náčrtku obrázku na sádrovou kachli.

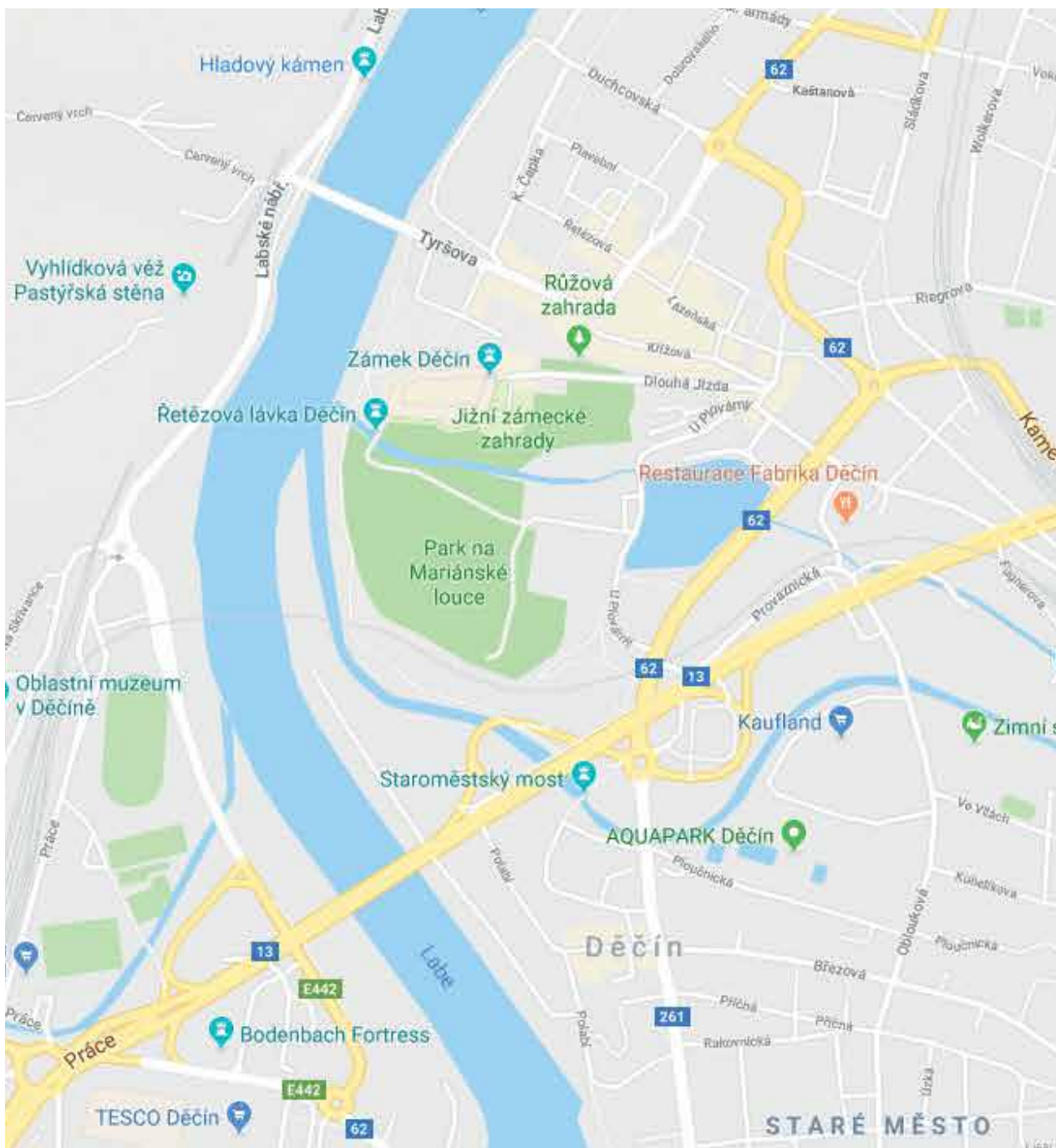

Žáci, vyplňte si pracovní list z naší návštěvy Oblastního muzea v Děčíně.

Jméno:

Místa, kterými jsme prošli cestou do Oblastního muzea v Děčíně

Pracovní list pro žáky 2. ročníku ZŠ

Mapy Google [online]. [cit. 2019-04-07].
Dostupné z: <https://www.google.cz/maps/@50.778445,14.21018,16z>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MÍT SVĚT PŘEČTENÝ
aneb spolupráce knihoven a škol v Ústeckém kraji.
Reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_03/0008225

1. Šli jsme kolem budovy soudu?

ANO NE

2. Jakou budovu jsme míjeli, když jsme vstupovali na most?

Nápovědou jsou barevné „pruhy“ na budově...

3. Znáš název mostu nad řekou?

4. Jak se řeka jmenuje a kam teče?

Labe Vltava / Polsko Německo

5. Když se rozhlížím u knihovny, vidím:

z_ _ _ k a R_ _ _ _ _ u zahradu

6. Nad řekou se vypíná velký skalní masiv, tato kamenná stěna se jmenuje:

Zahradnická Pastýřská

7. Jak se jmenoval kmen, podle kterého má jméno naše město?

8. V Muzeu Děčín se mi nejvíce líbilo:

Nápověda: knihovna, Tyršův, zámek, Růžovou, Pastýřská, Děčané, Labe

2.2 TEMATICKÝ BLOK Č. 2 – 2 HODINY

AUTORSKÉ ČTENÍ

2.2.1 Téma č. 1 (Den pro dětskou knihu – Beseda se spisovatelkou) – 2 hodiny

1. hodina

Dnes se podíváme do Městské knihovny v Děčíně, kam knihovna pozvala známou českou spisovatelku Petru Dvořákovou. Paní spisovatelka vám přečte ukázky z knížky Flouk a Líla.

Dělejte si pečlivé poznámky, kreslete obrázky... pak si budeme o pohádce povídat.

2. HODINA

Přečtěte si text níže a pak zodpovězte zajímavé otázky...

Jméno: _____

MYŠ DOMÁCÍ

Přečti si text a odpověz na otázky:

Všude, kde jsou lidé, žije myš domácí. Je pravděpodobně nejrozšířenějším ze všech hlodavců světa. Myš domácí se přizpůsobila životu v lidské společnosti tak dokonale, že jí například v chladném prostředí naroste podstatně delší a hustší srst. Její barva může být žlutohnědá až šedočerná. Myš domácí má výborný sluch. Aby se myši dorozuměly navzájem a při hledání ztracených mláďat, používají vysoké pískavé tóny. Čich je velmi ostrý, pomáhá objevovat potravu a stopy po jiných myších. Zato zrak má velmi slabý, velké předměty pozná pouze zblízka. Myš domácí má tělo 7–10 cm, ocas je o něco kratší než tělo. Její hmotnost se pohybuje kolem 30 g. Myš domácí je převážně noční zvíře, které se za potravou vydává za soumraku nebo v noci. Většinou se spoléhá na vynikající sluch a čich. Myš domácí je neobyčejně pohyblivé a obratné zvíře, které dokáže snadno běhat i po stěnách. V ČR se vyskytuje v lesích, na polích, v parcích, poblíž lidských sídel. Živí se semeny, obilnými zrny, lidskými potravinami. Může měřit až 10 cm. Dožívá se věku 1,5–3 let ve volné přírodě.

1. Jakou barvu může mít myš domácí?

2. Má skvělý zrak?

ANO NE

3. Kolik cm může měřit dospělá myš?

4. Kolika let se může myška dožít?

Autor: Mgr. Květuše Grosová

text, zdroj: ŠOLTÉSOVÁ, Jana. Myš domácí. Příroda.cz [online]. 5. 2. 2007 [cit. 2019-04-07]. ISSN 1801-2787.

2.3 TEMATICKÝ BLOK Č. 3 – 3 HODINY

KNIHOVNA

2.3.1 Téma č. 1 – (Povolání) – 1 hodina

1. HODINA

Dnes se setkáme s knihovnicí z Městské knihovny v Děčíně. Budeme si s paní povídat, co znamená pracovat v knihovně, ukáže, jak dokáže rychle najít požadovanou knihu, co musí umět a tak dále...

Těšte se...

Níže máš dvě otázky, kterým se poté budeme věnovat.

POVOLÁNÍ

1. Víš, jaká povolání vykonávají Tvoji rodiče?

2. Nakresli, čím bys chtěl/-a jednou být.

2.3.2 Téma č. 2 (Význam a zákulisí knihovny) – 1 hodina

1. hodina

Dnes si prohlédneme knihovnu, ale nebude to obyčejná prohlídka... My se totiž podáváme i do míst, kam běžný čtenář nemůže a nahlédneme tak do zákulisních prostor knihovny...

Dělejte si pečlivé poznámky, co vás zaujme, nebo na to, co se chcete zeptat... Využijte této jedinečné možnosti.

2.3.3 Téma č. 3 (Pověsti) – 1 hodina

1. hodina

V této hodině si povíme, co je to pověst. Budeme o tom diskutovat, vy se zamyslíte, zdali nějakou pověst znáte. Bude následovat prohlídka knížek... Jste zvědaví jakých?

Místo pro poznámky z knížek máte níže...

2.4 TEMATICKÝ BLOK Č. 4 – 3 HODINY

DRAMATIZACE POVĚSTI, PSANÍ BRKEM A PEČETĚNÍ

2.4.1 Téma č. 1 (Pověst „Ovčí můstek“) – 1 hodina

1.HODINA

Navazujeme na aktivitu z minulé hodiny, kdy jsme se seznámili s pověstí našeho regionu – Ovčí můstek. Dnes si zkusíme pověst zdramatizovat, tedy zahrát jako v divadle. Pročtěte si prosím pozorně scénář.

Vypravěč <i>staví ze 2 dětí most a přitom říká:</i>	Kdysi dávno stál přes Jílovský potok most. Ale byl už starý a nakonec ho odnesla velká voda. (děti-most spadnou na zem) Tou dobou dorazil k mostu rytíř Rudolf z Bynova.
Rudolf:	Bože, spadl nám most, to je hrůza. Na stráni za potokem se pasou mé ovečky. (ovečky-loutky bečí) Jak se dostanou přes potok?
Ovečky:	Jak se dostaneme přes potok?
Vypravěč:	Rudolf si chvíli lámal hlavu a pak ho napadlo, že svolá sedláky.
Rudolf:	Páni sedláci, postavíme nový most.
Sedláci:	Proč ne, postavíme.
Rudolf:	Ano, za společné peníze postavíme most, který nic nezničí.
Sedláci:	Peníze? Ty my nemáme. My vlastně žádný most nepotřebujeme.
Rudolf:	A co vaše povozy, jak budou jezdit přes vodu?
Sedláci:	Pojedeme brodem.
Rudolf:	Jen počkejte, však se ještě uvidí!
Vypravěč:	Když Rudolf neuspěl u sedláků, dal si zavolat dřevaře.
Rudolf:	A co vy, páni dřevaři, pomůžete vy?
Dřevaři:	My žádný most nepotřebujeme. Nám stačí velká voda. Po ní splavíme dřevo až do Děčína. Co do Děčína, klidně až do Hamburku!
Rudolf:	Jen počkejte, však se ještě uvidí!
Vypravěč:	Když Rudolf neuspěl ani u sedláků, ani u dřevařů, obrátil se na stavaře.
Rudolf:	Páni stavaři postavte nový most. Dobře vám zaplatím! Ale ten most musí být takový, aby...zbytek věty jim šeptá do ucha, stavaři kývají a berou si od něho váček s penězi)
Stavaři:	Domluveno. Platí. (stavaři staví ze dvou dětí most, po něm přecházejí ovečky loutky a marně se snaží vyjet povoz)
Vypravěč:	Most stojí, ovečky přecházejí a povozy, představte si, ...padají.
Hlas:	A co dřevaři?
Vypravěč:	Ti musejí čekat na velkou vodu.
Všichni:	Tak končí pověst o lakotných sedlácích a mostu, který patřil ovečkám, a kterému se dodnes říká Ovčí můstek.

Nyní si pojdme ujasnit, kolik potřebujeme pro hru postav a rozdělme si role. Jakmile budeme mít role obsazené, pustíme se do zkoušení dramatizace hry, čemuž se budeme věnovat po zbytek dnešní hodiny.

Takhle realizovali dramatizaci hry tvoji spolužáci. Inspirujte se...

Autoři fotografie: Mgr. Květuše Grosová, Eva Kubšová, PhDr. Jiří Belis.

2.4.2 Téma č. 2 (Psaní brkem, pečetění) – 2 hodiny

1. hodina

V následujících dvou hodinách si vyzkoušíte psaní brkem a pečetění. V úvodní části si prohlédnete různé druhy dříve používaných psacích podložek, také si ukážeme druhy inkoustů a vysvětlíme si, jakým způsobem se vyráběly.

Do obdélníčku níže si запиšte, jaké máme druhy inkoustů.

Tavení vosku, příprava pečetění.

Psaní brky pomocí inkoustů.

Autoři fotografií: Mgr. Květuše Grosová, Eva Kubšová, PhDr. Jiří Belis.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MÍT SVĚT PŘEČTENÝ
aneb spolupráce knihoven a škol v Ústeckém kraji.
Reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_03/0008225

2. HODINA

Během této praktické části budete rozdělení na dvě skupiny a postupně si vyzkoušíte napsat brkem, či štětcem své jméno a na druhém stanovišti pečeti.

Pro psaní inkoustem využij místo níže.

2.5 TEMATICKÝ BLOK Č. 5 – 2 HODINY

VÝROBA KNIHY

2.5.1 Téma č. 1 („Моје книна“) – 2 hodiny

1. hodina

Během této aktivity si vyrobíš vlastní knihu.

Připravili jsme pro vás materiál i pomůcky: papíry, čtvrtky, šídlo, jehlu s tupým koncem, bavlnky na sešítí knihy, nůžky.

Až budeš mít knihu hotovou, bude čas na to vytvořit knize obal, či přebal. Je na tobě, k jakému účelu knihu využiješ, a proto i obal dokončí dle své fantazie. Můžeš třeba použít výstřížky z vyřazených knih pro koláž, použít písmenná razítka pro nápis či obal dokreslit. Až přebal dokončíš, můžeš si prohlédnout knihy spolužáků.

Takové knihy vytvořili tví spolužáci.

Autoři fotografie: Mgr. Květuše Grosová, Eva Kubšová, PhDr. Jiří Belis.

2. HODINA

A nyní je čas na to vytvořit knize obal, či přebal. Je na tobě, k jakému účelu knihu využiješ, a proto i obal dokončí dle své fantazie. Můžeš třeba použít výstřižky z vyřazených knih pro koláž, použít písmenná razítka pro nápis či obal dokreslit. Až přebal dokončíš, můžeš si prohlédnout knihy spolužáků.

Načrtni si nápad na přebal knihy.

3 METODICKÁ ČÁST

Celý program je koncipován tak, aby se žáci seznámili s městem, ve kterém žijí, s předky, kteří město založili a s řemesly a činnostmi, které byly dříve běžné. Součástí programu je úzká spolupráce s pracovníky neformálních vzdělávacích institucí, které disponují odbornými pracovníky na danou problematiku, nabízí vhodné prostory i předměty vážící se k jednotlivým tématům. Program se tak mimo jiné snaží podpořit pozitivní vztah k rodnému městu i jeho historii a motivovat žáky k využívání regionálních institucí neformálního vzdělávání i mimo školní čas, neboť se během školního vyučování ukazuje, že žáci ztrácejí sepeť se svým regionem a často vědí více o zahraniční zemi než o své vlastní.

Tematické bloky a veškeré činnosti jsou rozsahem a náročností uzpůsobeny žákům 2. ročníku ZŠ, u nichž je třeba mít na paměti, že potřebují dostatek praktických činností a méně teoretických výkladů, aby se vydrželi soustředit po celou dobu aktivit. Proto je program složený tak, aby žáci byli v „neustálém pohybu“ fyzickém či duševním. Pokud se programu účastní žáci s SPU, stačí jednotlivé aktivity upravit potřebám konkrétního žáka, např. pomoci při sešívání knihy, pracovní list doplnit nápovědou apod.

Spolupráce s pracovníky neformálního vzdělávání byla pro celý program nesmírně cenná a přínosná, učitelům poskytla odborné zázemí a dětem vhlad do historie a života města podložený nikoliv teoretickými, ale praktickými, reálnými ukázkami. V každém tematickém bloku si žáci něco vyzkoušeli, většinou si svůj výtvar odnesli domů. Pro lepší představu uvádíme stručný přehled: Žáci navštívili Zámek v Benešově nad Ploučnicí, při prohlídce se seznámili s různými podobami kachlových kamen a jejich zdobením. Následně si s pedagogy z ústeckého muzea kachle vyrobili.

V Muzeu města Ústí nad Labem si muzejní pedagogové pro žáky připravili ukázkou různých typů kachlů a vysvětlili jim symboliku vyobrazení. Žáci si dále zkusili výtvarnou techniku linorytu a práci s tiskařským lisem.

V Oblastním muzeu v Děčíně byla žákům představena výstava o vzniku našeho města. Prohlédli si archeologické nálezy, keramiku, kosterní pozůstatky a objevili v sobě touhu vědět více. Cestou do děčínského muzea byla žákům představována zajímavá místa města a jeho historie, a tím jsme se plynule přesunuli k pověstem (Pastýřská stěna, Hladový kámen apod.). Za použití metody brainstormingu byl žáky vyvozen pojem pověst a nic nám nebránilo posunout se v projektu zase o kus dále. Mgr. K. Grosová připravila žákům hodinu na téma pověsti. Představila jim literaturu týkající se pověstí Česka, ale hlavně Děčína. Žáky velmi zaujala Pověst o Ovčím můstku. Společně s učitelkou a paní knihovnicí se proto pustili do její dramatizace. Premiéra zdramatizované pověsti se odehrála při další akci – „Spaní v knihovně“, před staršími spolužáky ze čtvrté třídy.

Pověsti žáky zaujaly natolik, že je pravidelně zařazujeme v blocích do literárních hodin.

V pověstech jsme opět narazili na spoustu řemesel, ve vysvětlení a přiblížení jejich popisu nám pomohla kniha od p. Smolíkové (Řemesla).

Vzhledem k finální části programu (výroba knihy) bylo vhodné žáky motivovat. Touto motivací bylo setkání se spisovatelkou Petrou Dvořákovou. Tím se žákům otevřela cesta do knihovny a k poznávání různých žánrů literatury. Součástí besedy se spisovatelkou byla výstava výrobků a fotografií vzniklých během prvních zhruba tří měsíců projektu. Po besedě jsme se žáky pozvali paní knihovnici k nám do školy, aby nám představila své povolání. Na oplátku jsme pro ni měli překvapení a nechali ji hádat, čím by chtěli být žáci 2. třídy ZŠ Děčín I, Komenského náměstí. Tato činnost byla velmi vydařená, žáci byli perfektně vybaveni, nejen vědomostmi, ale i pomůckami.

Dále nás paní knihovnice E. Kubšová pozvala do knihovny a ukázala nám prostory běžně nepřístupné, sklady, zákulisí knihovny. Žáci měli možnost uplatnit znalost abecedy při vyhledávání ve výpůjčním systému.

Žáky zaujal také vývoj písma, se kterým se seznámili při návštěvě zámku i muzeí. Pro pracovníky Muzea města Ústí nad Labem, Mgr. Novákovou a PhDr. Belise, nebyl problém připravit pro žáky další pracovní setkání, tentokrát na téma „Psaní brkem a pečetením“.

Všechny aktivity jsme v rámci našeho projektu zakončili výrobou knihy, kde jinde, než v knihovně.

Žáci i rodiče byli z celého projektu nadšeni, neboť nám umožňoval posouvat hranice výuky mimo školu a rozšiřoval tak vědomosti i dovednosti žáků.

Ale posunuly se i autorky (vyučující), Mgr. K. Grosová navázala další spolupráci s muzeem a na základě expozice o ptactvu připravuje společně s Mgr. Mikou pracovní listy. Vystavené ptactvo rozdělují na tažné a stálé a dále na ptactvo vyskytující se na území Děčínska. Pracovní listy budou určeny učitelům ZŠ, kteří již od 2. ročníku ZŠ probírají v učivu prvouky (např. podle učebnic NŠ Brno) tažné a stálé ptáky.

Jsme naprosto přesvědčeni o pozitivním přínosu celého realizovaného programu, kterým bylo naplněno úsloví, že teprve to, co žák na vlastní oči vidí a co si sám vyzkouší, to pochopí a zapamatuje si. Program netvoří pevně souvislý celek, jednotlivé tematické bloky na sebe navazují spíše volně, lze si proto k realizaci vybrat jen ty části, které vás zaujmou, či které se vám třeba „hodí do výuky“. Jak jsme již psali výše, klíčová je spolupráce s institucemi neformálního vzdělávání, které jsou sice v každém regionu podobné, ale mohou disponovat např. jinými expozicemi, než se kterými jsme pracovali my. Pak vám tematické bloky poslouží třeba jako vhodná inspirace a namísto aktivity věnované kachlím, budete třeba vyrábět mýdlo. Před samotnou realizací programu určitě doporučujeme zmapovat situaci ve vašem regionu a zjistit, do jaké míry můžete program v nezměněné podobě realizovat. Dle naší zkušenosti je také vhodné o projektu informovat rodiče žáků, např. na třídních schůzkách a také je o průběhu realizace informovat, může to být prostřednictvím školního webu, školního informačního systému, nebo třeba deníkem, který se se třídou povedete. A v neposlední řadě vám také doporučujeme dokumentovat si průběh realizace programu, zejména fotograficky, případně videonahrávkami, a to včetně příprav, protože získáte neocenitelný památeční materiál pro vás, žáky i jejich rodiče.

3.1 METODICKÝ BLOK Č. 1 (ŘEMESLA) – 6 HODIN

Cíl

Žáci se seznámí s kamnářským řemeslem, výrobou kachlů, navštíví zámek v Benešově nad Ploučnicí, muzeum v Ústí nad Labem a Děčíně. Poznají další místa Ústeckého kraje, seznámí se s novými výtvarnými technikami. Zjistí, jak vypadá komentovaná prohlídka a osvojí si správné chování při návštěvě kulturních institucí.

Teoretické základy dané problematiky

Benešov nad Ploučnicí, ležící na trase Děčín – Česká Lípa, je půvabné městečko s historickým jádrem. Opravené zámky, Horní a Dolní, svažité náměstí s gotickými a renesančními domy, evokují sousední Sasko. Architektura saské renesance se podepsala v celé oblasti, nejen na Benešovsku, ale i Českokamenicku, Ústecku či Děčínsku. V Dolním zámku můžete najít stálou expozici připomínající život šlechty v šestnáctém a sedmáctém století, Horní zámek je koncipován jako výstavní sál s obrazovou galerií Thunů z klášterecké větve.

ADRESA:

Národní památkový ústav
správa zámku Benešov nad Ploučnicí
Zámecká 51, 407 22 Benešov nad Ploučnicí
www.zamek-benesov.cz
TELEFON A E-MAIL:
Kastelán tel.: 412 586 795
Pokladna tel.: 412 586 575
benesov@npu.cz

Vstupné se pohybuje mezi 20–80 Kč, dle prohlídkového okruhu, tématu a věku žáků. Doporučujeme objednat se předem a zároveň domluvit vstupné pro skupinu. Zámek zároveň nabízí ve svých prostorách tematicky zaměřené programy spojené s různými svátky. Více na webových stránkách zámku.

Zámek, na který jsme se vypravili, se nachází v Benešově nad Ploučnicí, cca 10 minut vlakem z Děčína. Prohlídka byla započata na vstupním nádvoří zámku, odkud je dobře vidět celý zámecký komplex tvořený dvěma částmi Horním a Dolním zámekem. Celý zámek je příkladem tzv. saské renesance a byl zbudován v průběhu 16. století příslušníky míšeňského protestantského rodu pánů ze Salhausenu. Od průvodkyně se dozvídáme, že saská renesance je zjednodušeně řečeno spojením prvků pozdní gotiky a renesance. Pokračujeme prohlídkou Dolního zámku, který byl veřejnosti zpřístupněn v roce 1961 a neohrozil jej ani

požár v roce 1969. Dolní zámek poznáme podle hranolové věže a střechou ve tvaru oslího hřbetu, uvnitř se dochovalo klenuté přízemí a trámové stropy. Celá expozice žákům přiblížila dobové bydlení šlechty, procházeli soukromými komnatami, ale i užitkovými místnostmi, jako byla jídelna, černá kuchyně, kvelby či zbrojnice. Po prohlídce Dolního zámku jsme pokračovali k Hornímu zámku zpřístupněnému teprve od roku 1999. Zajímavostí je jistě třípatrová hranolová věž před jižním průčelím zámku. Zde se žáci zastavili, neboť k místu se váže zajímavá historka o zazdění ženy. Následně se žáci dozvěděli, co je hlavním cílem návštěvy zámku. Průvodkyně nejprve žáky provedla přízemní částí, kde si odloží své věci. V horním patře si žáci prohlédli vystavená kachlová kamna a kachle. Průvodkyně podrobně vysvětlila, jak se vlastně kdysi na zámku topilo, jak fungují kachlová kamna a jak je objekt vytápěn dnes.

Doporučené a použité zdroje a literatura

Benešov nad Ploučnicí. Národní památkový ústav [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.zamek-benesov.cz/cs>

Benešov nad Ploučnicí (zámek). Wikipedie [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Bene%C5%A1ov_nad_Plou%C4%8Dnic%C3%AD_\(z%C3%A1mek\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Bene%C5%A1ov_nad_Plou%C4%8Dnic%C3%AD_(z%C3%A1mek))

Kachlová kamna. Wikipedie [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kachlov%C3%A1_kamna

3.1.1 Téma č. 1 (Zámek v Benešově nad Ploučnicí – kachlová kamna, kachle) – 2 hodiny

1. HODINA

Forma a bližší popis realizace

První téma je koncipováno jako úvodní zahájení k řemeslům a navození zájmu o kachle, se kterými se žáci již téměř nesetkávají. Právě zámek v Benešově nad Ploučnicí několika exempláři disponuje. Prohlídka by měla být předem domluvena. Pro konkrétní projekty je vhodné domluvit se s průvodci na zacílení prohlídky. Průvodci většinou nemají problém prohlídku zaměřit na konkrétní potřeby vyučujících (kachlová kamna, kamnářství). Návštěva a výklad na zámku je cíleně uzpůsoben věku žáků 2. ročníku ZŠ. Cílem je podnítit zájem o navštěvování památek, podpořit rozvoj dětské fantazie (při výkladu se např. dozví, že se do kamen přikládalo v jedné místnosti a ve druhé bylo teplo aj.), podnítit žáky ke zvědavosti, aby se nebáli pokládat otázky, a zlepšovat jejich schopnosti otázky správně formulovat. Praktická část otevře práci ve skupinách, v nichž budou žáci odpovídat na otázky týkající se prohlídky.

Po ukončení aktivit by žáci měli mít představu o proměnách vytápění objektů v minulosti až po současnost, měli by se umět správně chovat při návštěvě kulturní památky.

Zpřístupněny jim byly i tajné chodby, díky kterým se kdysi panstvo pohybovalo „suchou“ nohou po celém zámeckém komplexu. Na závěr prohlídky žáci vyplnili pracovní list (příloha 4.1.1), kterým si zopakovali nejdůležitější informace o zámku.

Metody

- přednáška
- výklad
- názorně demonstrační metody

Pomůcky

- psací potřeby, podložky pod papíry, volné papíry A4

Zpětná vazba žákům

- Co tě z prohlídky nejvíce zaujalo?
- Která kamna se ti nejvíce líbí?

Klíčové kompetence

- kompetence komunikativní – při prohlídce bylo žákům umožněno aktivně klást dotazy
- kompetence sociální – žáci se snažili respektovat pravidla komunikace, ovládat se, nepřerušovat řeč druhého
- kompetence občanské – na základě návštěvy zámku si vytvořili hlubší vztah k městu, kde žijí, a snáze budou chápat nutnost uchování kulturního dědictví
- kompetence k učení – žáci si na základě vyplňování pracovního listu utřídili získané poznatky nebo vynaložili další úsilí k tomu, aby byli schopni otázky vyplnit (kladli dotazy spolužákům – nejčastěji se ujišťovali v otázce, kolik kachlových kamen bylo k vidění)

2. HODINA

Forma a bližší popis realizace

Pokračuje komentovaná prohlídka z 1. hodiny. Další část otevře společnou práci, v nichž budou žáci odpovídat na otázky týkající se prohlídky. Dotazy pokládá přímo průvodce, realizátor koordinuje odpovědi žáků.

Po ukončení aktivit by žáci měli mít představu o proměnách vytápění objektů v minulosti až po současnost, měli by se umět správně chovat při návštěvě kulturní památky.

Na závěr prohlídky žáci vyplnili pracovní list (4.1.1), kterým si zopakovali nejdůležitější informace o zámku. Tímto celou prohlídku realizátor zrekapituluje. Potřebné informace realizátor získá z části „teoretické základy dané problematiky“.

Řešení pracovního listu v příloze 5.1.1.

Metody

- přednáška
- výklad
- názorně demonstrační metody

Pomůcky

- pracovní list (příloha č. 1), psací potřeby, podložky pod pracovní list

Zpětná vazba žákům

- Položil jsi všechny dotazy, co jsi chtěl? Na co by ses ještě zeptal?
- Zaujala tě nějaká otázka spolužáka?
- Jak se ti pracovalo s pracovními listy?

Klíčové kompetence

- kompetence občanské – na základě návštěvy zámku si vytvořili hlubší vztah k městu, kde žijí, a snáze budou chápat nutnost uchování kulturního dědictví

- kompetence komunikativní – při prohlídce bylo žákům umožněno aktivně klást dotazy
- kompetence sociální – žáci se snažili respektovat pravidla komunikace, ovládat se, nepřerušovat řeč druhého
- kompetence k učení – žáci si na základě vyplňování pracovního listu utřídili získané poznatky nebo vynaložili další úsilí k tomu, aby byli schopni otázky vyplnit (kladli dotazy spolužákům – nejčastěji se ujišťovali v otázce, kolik kachlových kamen bylo k vidění)

3.1.2 Téma č. 2 (Muzeum ÚL – TVORBA KACHLŮ, LINORYT) – 3 HODINY

Cíl

Žáci se vydají prohloubit své znalosti o výrobě kachlů – kamen. Do voskového podkladu si pod vedením pracovníků pedagogického oddělení muzea navrhnu kachel s vlastním motivem a následně z něho vyrobí sádrový odlitek.

Teoretické základy dané problematiky

Kachel se vyrábí poměrně časově složitým způsobem. Nejprve se speciální hlína nalévá do sádrových forem, po ztuhnutí se ručně opracuje a dá sušit. Po usušení kachlů nastává první výpal, kalibrace úhlů a hran, poté se nanáší glazura a probíhá druhý výpal v peci.

Linoryt a linořez (anglicky Linocut, francouzsky Linogravure, německy Linolschnitt) jsou grafické techniky tisku z výšky, které nahrazují dřevořez a dřevoryt. Levný, pružný a homogenní materiál má při tisku měkčí okraje linií a umožňuje zhotovení velkých formátů, např. plakátu.

Před rytím je třeba linoleum narovnat nahřátím a přilepit na překližku, pro strojový tisk na dřevěnou desku tak, aby celková výška matrice dosáhla výšky shodné s písmem (23,5 mm). Nevýhodou PVC je lesklý povrch, který je nutno přebrousit, aby přijímal barvu. Rubová strana bývá vhodnější a je možno ji použít bez dalších úprav. Do lina lze také rýt jehlou, leptat, nebo tisknout z hloubky.

Doporučené a použité zdroje a literatura

- PAVLÍK, Čeněk. Velký obrazový atlas gotických kachlových reliéfů: Čechy, Morava, české Slezsko. Praha: Libri, 2017. ISBN 978-80-7277-566-8.
- PAVLÍK, Čeněk a Michal VITANOVSKÝ. Encyklopedie kachlů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: ikonografický atlas reliéfů na kachlích gotiky a renesance. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-238-4.
- Linoryt. Wikipedia [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Linoryt>

1. HODINA

Forma a bližší popis realizace

Toto téma vyžaduje od realizátorů důslednou přípravu, doporučujeme také minimálně dva, ideálně 3 realizátory, kteří budou žákům pomáhat na jednotlivých stanovištích. Nejprve je vhodné kontaktovat některé muzeum v okolí s dotazem, zda vlastní ve sbírkách kachle či celá kachlová kamna. Požádat muzejníka, zda by je žákům ukázal a krátce pohovořil o znázorňovaných motivech, restaurování apod.

Protože se během aktivity pracuje s technikou linorytu, je nutné být obeznámen i s ní, a to hlavně prakticky. Linorytu se na internetu věnuje spousta článků a videí, které techniku popisují a vysvětlují a jsou pro naše účely plně dostačující.

Např. Jak na to? Linoryt. In:

YouTube [online]. [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=HwOZOzmFXPs>

SCHÖNOVÁ, Sofia. Návod na linoryt. In:

YouTube [online]. 15. 1. 2018 44 1 SDÍLENÍ ULOŽIT [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=icZ8eVC66u4>

Výhodou je možnost, zakoupit již kompletní sadu pomůcek pro základní (hobby) linoryt, tím si realizátor zajistí, že bude mít vše potřebné a nic mu nebude pro tuto aktivitu scházet. Zmíněné sady vyrábí např. firma SEVT, která se specializuje přímo na výrobu pomůcek pro školy, menší pod názvem Linorytová sada a obsáhlejší Velká sada pro linoryt, pro školní potřeby jsou naprosto ideální, stejná firma také umožňuje dokoupení jednotlivých pomůcek, např. nařezaných měkkých lin, rydel apod. Samotná realizace je rozdělena do několika částí:

1. Stručné seznámení s historií kachlů a kachlových kamen, popis a ukázka práce restaurátora kachlů. Vhodnými otázkami můžeme žáky navést, aby přemýšleli nad tím, proč byl vynález kachlových kamen přelomový. Oproti otevřenému krbu/ohništi není nepořádek v místnosti ani zápach kouře, protože kouř je vyváděn rovnou ven. V čem je kachel jedinečný? Je vyroben z keramiky, a ta je žáruvzdorná a dlouho udrží naakumulované teplo.
2. Žáci se rozdělí na tři skupiny. Výhodou práce v menších skupinkách je možnost individuálního přístupu k žákům. Nevýhodou je nutnost 2–3 realizátorů.

A) linoryt

Žákům se vysvětlí a předvede technika linoritu. Žáci si vyberou motiv (vyrytý obrázek do lina, některý z motivů skutečných kachlů, které má realizátor připravené). Realizátor následně podá žákům bližší informace o vybraném motivu, jaký má význam, co znamená jeho historické pozadí apod. Je nezbytné tedy žákům ukazovat takové motivy kachlů, ke kterým tyto informace máme, opět doporučujeme využít výše uvedenou literaturu.

Připravíme žákům pomůcky k linorytu – papíry, barvu, podložky na roztírání barvy, váleček na nanášení barvy a váleček na těsto (případně lis). Žáci si připraví podepsaný čistý papír A4, pak postupně válečkem nanáší na zvolené lino (s vyrytou kachlí) barvu a pak přiloží papír a válečkem přejíždí takovou silou, aby došlo ke kvalitnímu otištění motivu, případně vloží papír s linem do lisu a točí klikou. Pak žáci opatrně papír z lina zvednou. Dáme obrázek sušit – barva na linoryt schne velmi dlouho (nejméně 3 hodiny). Žáci tedy obdrží linorytové tisky později. Vzhledem k tomu, že se pracuje s barvou, která špiní, je dobré myslet na pracovní pláště/zástěry pro žáky a případně rukavice, nicméně barva jde smýt mýdlovou vodou. Také lavice/stoly je dobré zakrýt.

Více informací v přílohách 5.1.2.

Metody

- metoda názorně demonstrační
- metoda problémového výkladu
- metody praktické

Zpětná vazba žákům

- Jak se ti pracovalo při tvorbě linorytu? Co ti šlo nejlépe a s čím jsi potřeboval pomoci?
- Pomohl jsi s něčím svým spolužákům?

Pomůcky

- připravené, do lina vyryté náměty kachlů, sada na linoryt, barva na linoryt, papíry A4, váleček na těsto, pracovní zástěry pro žáky, dětské pracovní rukavice, plastové ubrusy na ochranu stolů

Klíčové kompetence

- kompetence k učení – samostatně pozoruje představené kachle, zkoumá výjevy na nich použité
- kompetence k řešení problémů – klademe problémové otázky
- kompetence sociální a personální – pomáhají si
- kompetence pracovní – pracovní činnosti – rozvíjíme je při technice linorytu

2. HODINA

Forma a bližší popis realizace

Toto téma vyžaduje od realizátorů důslednou přípravu, doporučujeme také minimálně dva, ideálně 3 realizátory, kteří budou žákům pomáhat na jednotlivých stanovištích. Nejprve je vhodné kontaktovat některé muzeum v okolí s dotazem, zda vlastní ve sbírkách kachle či celá kachlová kamna. Požádat muzejníka, zda by je žákům ukázal a krátce pohovořil o znázorňovaných motivech, restaurování apod.

Protože se během aktivity pracuje s technikou linorytu je nutné být obeznámen i s ní, a to hlavně prakticky. Linorytu se na internetu věnuje spousta článků a videí, které techniku popisují a vysvětlují a jsou pro naše účely plně dostačující. Výhodou je možnost, zakoupit již kompletní sadu pomůcek pro základní (hobby) linoryt, tím si realizátor zajistí, že bude mít vše potřebné a nic mu nebude pro tuto aktivitu scházet. Zmíněné sady vyrábí např. firma SEVT, které se specializuje přímo na výrobu pomůcek pro školy, menší pod názvem Linorytová sada a obsáhlejší Velká sada pro linoryt, pro školní potřeby jsou naprosto ideální, stejná firma také umožňuje dokoupení jednotlivých pomůcek, např. nařezaných měkkých lin, rydel apod. Samotná realizace je rozdělena do několika částí:

1. Stručné seznámení s historií kachlů a kachlových kamen, popis a ukázka práce restaurátora kachlů. Vhodnými otázkami můžeme žáky navést, aby přemýšleli nad tím, proč byl vynález kachlových kamen přelomový. Oproti otevřenému krbu/ohništi není nepořádek v místnosti ani zápach kouře, protože kouř je vyváděn rovnou ven. V čem je kachel jedinečný? Je vyroben z keramiky, a ta je žáruvzdorná a dlouho udrží naakumulované teplo.
2. Žáci se rozdělí na tři skupiny. Výhodou práce v menších skupinkách je možnost individuálního přístupu k žákům. Nevýhodou je nutnost 2–3 realizátorů.

B) kachle ze sádry

Realizátor žákům připraví pro inspiraci obrázky s nejznámějšími motivy znázorňovanými na kachlích. Dále tužky, rydla a tácky s voskem (příprava – viz příloha č. 4). Postupujeme následujícím způsobem: realizátor si připraví plastové čtverhranné tácky na jídlo. Do hrnce s vodou postaví misku, do které vloží svíčky či zbytky vosku, které nechá na mírném plameni rozpustit. Po rozpuštění vosku naběračkou nalije vosk do plastových tácků, zhruba do výšky 0,5 cm. Realizátor připraví žákům tužky, rydla a tácky s voskem. Žáci si tužkou mohou předkreslit motiv na voskový základ a pak rydlem vyryt. Vhodné je připravit žákům pro inspiraci obrázky z publikace o kachlech a kachlových kamnech, např. často znázorňované motivy. Poté realizátor připraví válečky z modelínu. Stačí 0,5 cm vysoké a spíše placatější, kterými obloží okraje tácku, aby při následném vylévání sádrou natekla sádra pod vosk. Dále rozdělá sádrou a vylije ji na tácek, zhruba do výšky 0,5 cm. Po zaschnutí odstraní vosk a modelínu. Ideální je jeden kachel na ukázkou vylít před žáky, ostatní může připravit bez přítomnosti žáků. Tyto odlitky bude nutné nechat 12 hodin vyschnout, proto je žáci nebudou při této aktivitě vybarvovat. Žáci je obdrží dodatečně a mohou si je vybarvit buď ve škole během výtvarné či pracovní činnosti nebo doma.

Více informací v přílohách 5.1.2.

Metody

- metoda názorně demonstrační
- metoda problémového výkladu
- metody praktické

Pomůcky

- na ukázkou donesené potřeby z pracovní restaurátora muzea – štětce a další věci na očištění dílů rozbitých kachlů, nádoba s pískem, která slouží restaurátorovi při lepení jako třetí ruka pro fixaci střepů v potřebné poloze, lepidlo, úlomky kachlů, čtverhranné tácky na jídlo, svíčky/vosk, hrnec a misky na rozpouštění vosku, plotýnka na zahřívání vody, naběračka, tužky, rydla, modelína, sádra určená k vylévání forem

Zpětná vazba žákům

- Jak se ti pracovalo se sádrou? Co ti šlo nejlépe a s čím jsi potřeboval pomoci?
- Jaké vlastnosti má sádra? Všiml sis nějakých?
- Pomohl jsi s něčím svým spolužákům?

Klíčové kompetence

- kompetence k učení – samostatně pozoruje představené kachle, zkoumá výjevy na nich použité
- kompetence k řešení problémů – klademe problémové otázky
- kompetence sociální a personální – pomáhají si
- kompetence pracovní – pracovní činnosti – vyřtí vlastního motivu do vosku

3. HODINA

Forma a bližší popis realizace

Toto téma vyžaduje od realizátorů důslednou přípravu, doporučujeme také minimálně dva, ideálně 3 realizátory, kteří budou žákům pomáhat na jednotlivých stanovištích. Nejprve je vhodné kontaktovat některé muzeum v okolí s dotazem, zda vlastní ve sbírkách kachle či celá kachlová kamna. Požádat muzejníka, zda by je žákům ukázal a krátce pohovořil o znázorňovaných motivech, restaurování apod.

Protože se během aktivity pracuje s technikou linorytu je nutné být obeznámen i s ní, a to hlavně prakticky. Linorytu se na internetu věnuje spousta článků a videí, které techniku popisují a vysvětlují a jsou pro naše účely plně dostačující. Výhodou je možnost, zakoupit již kompletní sadu pomůcek pro základní (hobby) linoryt, tím si realizátor zajistí, že bude mít vše potřebné a nic mu nebude pro tuto aktivitu scházet. Zmíněné sady vyrábí např. firma SEVT, které se specializuje přímo na výrobu pomůcek pro školy, menší pod názvem Linorytová sada a obsáhlejší Velká sada pro linoryt, pro školní potřeby jsou naprosto ideální, stejná firma také umožňuje dokoupení jednotlivých pomůcek, např. nařezaných měkkých lin, rydel apod. Samotná realizace je rozdělena do několika částí:

1. Stručné seznámení s historií kachlů a kachlových kamen, popis a ukázkou práce restaurátora kachlů. Vhodnými otázkami můžeme žáky navést, aby přemýšleli nad tím, proč byl vynález kachlových kamen přelomový. Oproti otevřenému krbu/ohništi není nepořádek v místnosti ani zápach kouře, protože kouř je vyváděn rovnou ven. V čem je kachel jedinečný? Je vyroben z keramiky, a ta je žáruvzdorná a dlouho udrží naakumulované teplo.
2. Žáci se rozdělí na tři skupiny. Výhodou práce v menších skupinkách je možnost individuálního přístupu k žákům. Nevýhodou je nutnost 2–3 realizátorů – realizátorů.

C) vybarvení kachle, interaktivní tabule

Realizátor si předem připraví menší sádrové odlitky kachlů, zhruba 10 x 10 cm. Kachle musí být dokonale vyschlé a případně i ořezané (zbytky sádry při vyjmutí z formy). Na stanovišti budou také připraveny vodové barvy, štětce a kelímky s vodou, každý žák si vybere jeden kachel a vybarví si jej dle vlastní fantazie. Kachle jdou vybarvit i temperami, akrylovými i jinými barvami, ale vodovky není nutné nijak ředit, a navíc velmi rychle schnou.

V čase, kdy nepracují s kachlemi, se žáci střídají po dvojicích u interaktivní tabule. Realizátor připraví interaktivní tabuli a stáhne a zprovozní výukový program. Jedná se o spustitelný soubor (pokud má PC operační systém Windows) na interaktivní tabuli či interaktivním displeji. Viz příloha č. [odkaz na spustitelný soubor](#). Práci je možno doplnit o pexeso, opět spustitelné na interaktivní tabuli. Viz příloha č. [odkaz na spustitelný soubor](#)

Zde pak žáci pracují s realizátorem (může pomáhat, motivovat, chválit) na těchto vzdělávacích aktivitách:

1. Pojmenuj, jaký výjev je na kachlích.
2. Rozděl motivy kachlů na:
  - náboženské motivy,
  - mytologické motivy,
  - světské motivy,
  - heraldické symboly,
  - architektonické a geometrické motivy.
3. Slož rozbitý kachel (dvě úrovně, lehčí a těžší).
4. Dopln slova do textu o kachlových kamnech.
5. Přiřaď slohy k fotkám kachlových kamen.

Více informací v přílohách 5.1.2.

Metody

- metoda názorně demonstrační
- metoda problémového výkladu
- metody praktické

Pomůcky

- hotové sádrové odlitky kachlů, vodové barvy, štětce, kelímky na vodu, interaktivní tabule a připravený program
- k práci na interaktivní tabuli: interaktivní tabule, připravený soubor vzdělávacích činností viz příloha č. .... [odkaz na samostatné 2 soubory na interaktivní tabuli](#)
- k vybarvování kachle: připravený sádrový kachel, vodové barvy, štětce, kelímky na vodu

Zpětná vazba žákům

- Jak se ti pracovalo s barvami? Které barvy ti nejvíce vyhovovaly?
- Pomohl jsi při malování s něčím svým spolužákům?
- Jak se ti pracovalo s aplikací na interaktivní tabuli? Máš rád práci s moderními technologiemi?

Klíčové kompetence

- kompetence k učení – samostatně pozoruje představené kachle, zkoumá výjevy na nich použité
- kompetence k řešení problémů – rozvíjí se při práci s interaktivní tabulí, klademe problémové otázky

- kompetence sociální a personální – u interaktivní tabule pracují ve dvojicích, pomáhají si
- kompetence pracovní – pracovní činnosti – vymalování kachle

3.1.3. Téma č.3 (Oblastní muzeum Děčín – původní osídlení, archeologické nálezy) – 1 hodina

Cíl

Žáci se během návštěvy muzea seznámí s původním osídlením Děčína a archeologickými nálezy – keramickými nádobami, kosterními pozůstatky atd.

Teoretické základy dané problematiky

Oblastní muzeum Děčín se nachází na levém břehu Labe v Podmoklech, v těsné blízkosti hlavního nádraží. Má několik stálých expozic, které návštěvníkům umožní nahlédnout do historie města a okolí včetně NP České Švýcarsko. Ke stálým výstavám patří Vývoj lodní dopravy na Labi, Gotická plastika na Děčínsku, Město na louce a Ptactvo Děčína. Pod oblastní muzeum také spadá muzeum na zámku Děčín, kde si můžete prohlédnout přehledné expozice o barokním umění a vedutách na Děčínsku.

Oblastní muzeum v Děčíně je umístěno v bývalém loveckém zámečku Thun-Hohensteinů. Svou činnost zahájilo v roce 1955. Významný rozvoj muzea nastal po roce 1989, kdy svou činnost mohli odborníci na jeho půdě konečně zaměřit na skutečnou vědeckou práci, zejména na hlubší zkoumání a mapování regionální historie. Například brzy po revoluci muzeum otevírá stálou expozici Gotická plastika na Děčínsku, která je však v současné době v rekonstrukci. V 90. letech se do přilehlého parku přestěhovaly sochy sv. Floriána a sv. Jana Nepomuckého. Díky nim je muzejní park atraktivnější.

Kontakty:

Oblastní muzeum v Děčíně, p.o.
 Čs. mládeže 1/31, 405 02 Děčín
 tel.: +420 412 531 549
 fax: +420 412 532 560

info@muzeumdc.cz
 www.muzeumdc.cz
 Mgr. Vladimír Sypěna – knihovník, muzejní pedagog
 sypena@muzeumdc.cz

Mgr. Tomáš Mika – kurátor, dějiny plavby
 mika@muzeumdc.cz

Mgr. Václava Bubnová – vedoucí odborného úseku, správce sbírky archeologie
 bubnova@muzeumdc.cz

Alternativní program: ZOO Děčín, Zámek Děčín, Mariánská louka (pod Zámkem Děčín)

Doporučené a použité zdroje a literatura

- Oblastní muzeum v Děčíně. Wikipedia [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.muzeumdc.cz/>
- Oblastní muzeum v Děčíně. Wikipedia [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.do-muzea.cz/oblastni-muzeum-v-decine-prispevkova-organizace-usteckeho-kraje-oblastni-muzeum-v-decine/>

1.HODINA

Forma a bližší popis realizace

Další aktivita je věnovaná poznávání historie Děčínska, zejména jeho osidlování. Cílem exkurze bylo Oblastní muzeum v Děčíně, ale již pěší cestou do muzea jsme si ukazovali významné děčínské instituce, stavby a také geografické významnosti města. V muzeu nás zajímali především informace o nejstarším osidlování oblasti a životu na řece Labi, která je s Děčínem neodmyslitelně spjata. Díky výkladu pracovnice muzea a expozici Město na louce jsme se seznámili s původními obyvateli oblasti – Děčany – po nichž se i město jmenuje. Pracovnice Muzea nám také nastínila, jakým způsobem Děčané oblast osidlovali, původní Děčín vznikl na pravém břehu Labe, na Mariánské louce, pod dnešním zámekem, dříve však hradem. V expozici Město na louce jsme si prohlédli ukázky předmětů, které nám období Děčanů přiblížily, k vidění byly části keramických nádob, kosterní pozůstatky či ukázky drobných kovových předmětů.

Žáci se během návštěvy muzea seznámí s původním osídlením Děčína a archeologickými nálezy, keramickými nádobami, kosterními pozůstatky atd. Aktivním pozorováním se dozví zajímavosti o Děčíně a jeho osidlování. Zjistí, že původní Děčín vznikl na pravém břehu Labe, na Mariánské louce, pod dnešním zámekem, dříve však hradem. Dále se dozví informace o původních obyvatelích, Děčanech, nebo o povodních v historii města. Prohlédnou si nálezy keramického nádobí a dobové fotografie. Aktivní přednáška umožní žákům klást dotazy týkající se nově nabytých poznatků. Cestou vedoucí k expozici Město na louce mohou nahlédnout také do expozice Ptactvo Děčínska.

Na prohlídku lze navázat výtvarnou výchovou (modelování nádob), prohlídkou Mariánské louky, případně prací na pracovních listech (příloha 4.1.3) mapujících cestu ze ZŠ Komenského do muzea.

Řešení pracovního listu v příloze 5.1.3.

Metody

- přednáška
- výklad
- názorně demonstrační metody

Pomůcky

- vstupné: 15 Kč (může se lišit, dle aktuální programové nabídky), pracovní list na „cestu Děčínem“ (příloha č. 2)

Zpětná vazba žákům

- Co se ti při prohlídce muzea nejvíce líbilo?
- Co si pamatuješ o povodních na Labi? Zažil jsi někdy povodně?
- Viděl jsi už někdy lidskou kostru? Co tě uchvátilo?

Klíčové kompetence

- kompetence k učení – žáci měli možnost uplatnit čtenářské dovednosti, neboť vystavované exponáty byly opatřeny popisky
- kompetence komunikativní – při komentované prohlídce žáci aktivně kladli dotazy, dožadovali se odpovědí, rozvíjeli teorie o životě našich předků, Děčanů, a dychtivě si je mezi sebou sdělovali
- kompetence sociální – opět si upevňovali schopnost naslouchání si a nevstupování si do řeči
- kompetence občanské – posunuli se dále v pátrání po řemeslech, keramice, vzniku našeho města a pověstech, v žácích se probudila touha seznámit se s pověstmi a porovnat jejich obsah s fakty známými z literatury, se skutečnými objevy

3.2 METODICKÝ BLOK Č. 2 (AUTORSKÉ ČTENÍ) – 2 HODINY

Žáci se seznámí s knihou Flouk a Líla, kterou na základě četby dokáží pochopit a orientují se v ní. Odměnou za dobrou práci je setkání s autorkou knihy, Petrou Dvořákovou. Spisovatelka, která byla pozvána na akci Den pro dětskou knihu do Městské knihovny Děčín, žákům představí povolání spisovatele, ale také jim vysvětlí, jak vzniká celá kniha. Pohovoří nejen o knize, kterou žáci četli, ale i ostatních, které napsala. Vysvětlí také roli ilustrátora. Žáci dále mohou pracovat s pracovními materiály, které připravila třídní učitelka K. Grosová. Žákům bude nabídnuta možnost zakoupení knih s podpisem autorky.

3.2.1 Téma č. 1 (Den pro dětskou knihu – Beseda se spisovatelkou) – 2 hodiny

Cíl

Žáci během besedy zjistí, jak se píše kniha, co obnáší povolání spisovatele a jakou roli hraje ilustrátor.

Teoretické základy dané problematiky

Petra Dvořáková (nar. 1977) vstoupila do povědomí čtenářů knihou rozhovorů Proměněné sny (2006), za kterou obdržela cenu Magnesia Litera. Pozornost si získaly i její další tituly — biograficky laděný Já jsem hlad (2009) a Sítě — příběhy (ne)sebevědomí (2016). Kniha Julie mezi slovy (2013) byla oceněna Zlatou stuhou za nejlepší beletristickou knihu pro mládež. Pro mladé čtenáře napsala také Flouk a Líla (2015) a Každý má svou lajnu (2017). Román Dědina (2018) se zařadil mezi nejprodávanější a nejocenenější tituly české prózy. Svou pozici autorky bestsellerů potvrdila románem Chirurg (2019) z lékařského prostředí. V roce 2020 vyšel zatím poslední román Vrány.

Doporučené a použité zdroje a literatura

- DVOŘÁKOVÁ, Petra. Flouk a Líla: dobrodružství z mrakodrapu. Ilustrovala Kateřina HIKADOVÁ. Brno: Host, 2015. ISBN 978-80-7491-505-5.
- Flouk a Líla. Wikipedia [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.hostbrno.cz/flouk-a-lila/>
- Flouk a Líla: Dobrodružství z mrakodrapu. Wikipedia [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/flouk-a-lila-dobrodruzstvi-z-mrakodrapu-236105>
- Petra Dvořáková. Wikipedia [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Petra_Dvořáková

1. HODINA

Forma a bližší popis realizace

Tato aktivita se realizovala v Městské knihovně v Děčíně, kam knihovna pozvala známou českou spisovatelku Petru Dvořákovou, která si pro děti připravila autorské čtení ze své knihy Flouk a Líla. Spisovatelka se žákům nejprve představila a snažila se jim přiblížit povolání spisovatele. Vyprávěla o tom, co jí přivedlo k psaní knih a jak se rodí kniha pro děti. Žáci se ptali na zajímavosti ze života autorky, zajímalo je, kde bere spisovatel inspiraci pro psaní příběhů, jak dlouho trvá knihu napsat, kdo rozhoduje o ilustracích a kolik si spisovatel vydělá peněz apod.

Beseda se spisovatelkou je realizována během celostátní akce Den pro dětskou knihu, což je zároveň den otevřených dveří knihovny. Tento den je vyhlášen díky děčínské knihovně, kde byl poprvé uskutečněn v roce 2006. Jedná se vždy o sobotu před první adventní nedělí. Od roku 2006 pořádá knihovna v tento den i besedy se spisovateli. V loňském roce s paní spisovatelkou Petrou Dvořákovou. Setkání s autorem je důležité pro rozvoj dětského čtenářství.

Autor účastníkům vysvětlí celý postup vzniku knihy. Představí význam autora a ilustrátora, zmíní, zda si jej může spisovatel vybrat nebo mu je přidělen nakladatelem. Některý autor je dokonce sám sobě ilustrátorem, což je velká výhoda, protože ilustrace přesně vyjadřují záměr autora. Ne každý autor má ale to štěstí, že si může u nakladatele ilustrátora určit. Žáci se dozvědí, kdo je to nakladatel a vydavatel a společně prodou cestou vzniku knihy až na pulty knihkupectví.

Knihy se citlivým způsobem dotýká sociálních sítí a jejich tzv. „přátel“. Žáci heuristicky pochopí pravý smysl přátelství.

Není-li možné pozvat autora knihy, s rolí spisovatele se ztotožní knihovnice a vše podstatné žákům sdělí. Na závěr, stejně jako spisovatel či spisovatelka, přečte ukázkou z knihy autora, kterého touto formou žákům představila. Stejně jako spisovatelka, žákům knihu přiblíží a seznámí je s celkovým dějem knihy. Bude-li knihovnice v roli autora, je třeba, aby si připravila na ukázkou knihy, které autor napsal. V první řadě autora představí. Důležitý je stručný životopis. Díky životopisu se může realizátor besedy ztotožnit s autorem a žáci nenásilnou formou pochopí, proč napsal tu či onu knihu. Tímto způsobem může představit autory současné, ale i zesnulé. Autory pro mladší i starší čtenáře.

Příkladem by mohl být Josef Lada.

Životopis a místo narození – Hrusice. Pocházel z rodiny ševce. Vyučil se knihařem. Láska k psaní, ale i k výtvarné činnosti. Láska k místu narození. Na obrázcích dominantní Hrusic – kostelík. Lidové tradice a slovesnost – slovem i obrazem. Kniha Mikeš. Zajímavost – dcera Alena se také stala výtvarnicí a ilustrátorkou. Napsání knihy je posláním a předáním určitých kulturních hodnot.

Metody

- diskuse
- rozhovor
- didaktická hra

Pomůcky

- DVOŘÁKOVÁ, Petra. Flouk a Líla: dobrodružství z mrakodrapu. Ilustrovala Kateřina HIKADOVÁ. Brno: Host, 2015. ISBN 978-80-7491-505-5

Zpětná vazba žákům

- Nechtěl bys být také spisovatelem? Na jaké téma bys chtěl psát knihy?
- Čím tě paní spisovatelka překvapila?
- Přečteš si tu knížku, kterou tu paní spisovatelka ukazovala?

Klíčové kompetence

- komunikativní – při besedách se budou aktivně zapojovat a klást otázky
- sociální – respektování pravidel komunikace, naučí se spolupracovat
- kompetence k učení – probudí v sobě zvědavost k literatuře

2. HODINA

Forma a bližší popis realizace

Po besedě spisovatelka předčítala ukázkou ze své dětské knihy Flouk a Líla, žáci tak zažili autorské čtení a z něj se dozvěděli, že jedna z hlavních postav, tedy myš Líla se ztratila, následuje hledání plyšové myši

v prostorách dětského oddělení knihovny. Když žáci myš našli, pošeptali místo nálezu učitelé a posadili se na vyhrazené místo a vyplňovali pracovní list. Pracovní list se vztahuje ke knize zmiňované autorky Petry Dvořákové a je zajímavě propojen na učivo prvouky s pohádkovou myší, viz příloha 4.2.1.

Řešení pracovního listu 5.2.1.

Informace o knize z jejího přebalu:

Flouk a Líla

Pohádkový příběh o velikém přátelství počítačové myši a kouzelného kocoura.

Víte, děti, že myš Líla není obyčejná, ale počítačová? Jenže v kanceláři ji to moc nebaví, a tak si hledá kamarády ve skutečném světě. Jenom pozor na toho protivného kocoura Flouka, co tu v mrakodrapu skoro bydlí a rád by se dostal do počítače. Páni, ono se mu to vážně povedlo! A když už tam je, zkusí si v něm nejdřív zajít na záchod. Fúúúj! A navíc se tam popere. Ještě že je tu myš Líla, která to s počítačem tak umí!

Moderní pohádka pro děti od pěti do sedmi let o tom, jak se liší náš skutečný svět a virtuální realita.

Anotace knihy: V jedné kanceláři Mrakodrapu pracuje slečna Kamilka, která s sebou každý den bere svého nafoukaného kocoura Flouka. Ten se v kanceláři nudí. Než mu do života vstoupí počítačová myš Líla. Spolu zažívají kouzla skrytá v internetu. Flouk se kocouřím kouzlem dostane do počítače a je nadšený. V bitvě vás roztrhá na kousky, stačí jeden klik a jste zase celí. Příběh seznamuje malé čtenáře ve věku kolem sedmi let s rozdíly mezi běžnou skutečností a virtuálním světem. Potvrzuje hodnotu skutečného, časem prověřeného přátelství.

Metody

- rozhovor
- diskuse
- didaktická hra

Pomůcky

- záleží na tom, který autor bude na realizaci pozván, nám autorka předčítala z knihy: DVOŘÁKOVÁ, Petra. Flouk a Líla: dobrodružství z mrakodrapu. Ilustrovala Kateřina HIKADOVÁ. Brno: Host, 2015. ISBN 978-80-7491-505-5
- plyšová bílá myš, pracovní list (příloha č.3)

Zpětná vazba žákům

- O čem byla ukázka, kterou paní spisovatelka četla? Zaujala tě?
- Jak se ti pracovalo s pracovním listem?

Klíčové kompetence

- sociální – respektování pravidel komunikace, naučí se spolupracovat
- kompetence k učení – probudí v sobě zvědavost k literatuře
- komunikativní – při besedách se budou aktivně zapojovat a klást otázky

3.3 METODICKÝ BLOK Č. 3 (KNIHOVNA) – 3 HODINY

Žáci se seznámí s knihovnou, jejím výpůjčním procesem, s řazením knih na regále. Naučí se orientovat v knihovně. Blok je zaměřen na základní seznámení s prostředím knihovny, s její funkcí a možnostmi využití. Součástí je prohlídka dětského oddělení s výkladem o uspořádání všech knih vhodných pro žáky druhé třídy. Výběr knih bude pestrý, co do formátu knih, stylu ilustrací (koláž aj.), výběru různých žánrů, sazby textu, velikost písma atd., aby se žákům dostalo do povědomí co nejvíce informací o literatuře současné i klasické.

3.3.1 Téma č. 1 (Povolání) – 1 hodina

Cíl

Žákům bude zprostředkována další beseda, tentokrát s knihovnicí. Ta jim sdělí podmínky pro výkon svého povolání. Je to již seznámení s druhým povoláním, nejprve se setkali se spisovatelkou a nyní s knihovnicí. Žáci budou v tento den také představovat svá vysněná budoucí povolání, včetně již zaniklých, budou o nich umět hovořit.

Teoretické základy dané problematiky

Knihovna (řidčeji též bibliotéka nebo moderně jako mediátéka) je instituce sloužící primárně ke zpřístupnění knihovních jednotek (tj. jakýchkoli samostatně evidovaných jednotek, nejen knih) veřejnosti.

Počátky knihoven lze vysledovat už ve starověku. Za první knihovny lze považovat archívy, úložiště tehdejších písemností. Nejstarší nálezy jsou z oblastí chrámů ve starém Sumeru, kde byly uloženy hliněné destičky s klínovým písmem. Mezi nejznámější starověké knihovny patří knihovna v Alexandrii, založená na sklonku antiky ve 4. století. Ve středověku knihovnickou funkci nejdříve převzaly křesťanské kláštery.

Moderní knihovny přitom svému návštěvníkovi (čtenáři) neposkytují pouze služby spojené s knihami či periodiky (novinami a časopisy neboli seriály), ale nabízejí také další datové nosiče (MC kazety, CD disky, nejnověji i čtečky elektronických knih) a přístup na internet, někdy včetně přístupu do některých placených databází (např. Městská knihovna v Praze, MKP).

Doporučené a použité zdroje a literatura

Knihovna (instituce). Wikipedia [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Knihovna_\(instituce\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Knihovna_(instituce))

Severočeská vědecká knihovna Ústí nad Labem [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.svkul.cz/>

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Beseda s knihovnicí Evou Kubšovou o povolání knihovníka. Žáci se seznámí s etapami života a dílčími životními kroky vedoucí k povolání knihovnice, s náplní práce knihovníka. Poté, co jim knihovnice profesi představila, by žáci měli svá vysněná povolání podobně umět představit knihovnici a ostatním, samozřejmě podstatně stručněji. Záměrem bylo, aby žáci povolání předvedli formou pantomimy, ale protože se někteří z nich necítí při takovýchto aktivitách dobře, mohli povolání nakreslit. Také jsme se ptali na povolání rodičů, zde záleží na času, pokud by ho bylo dost, je možné opět využít pantomimy, my jsme však povolání rodičů psali do listu.

Toto téma je možné pojmout jako projektový den ve škole. Žáci se mohou obléknout do kostýmu evokujícího vysněné povolání. Téma je tak možné mezipředmětově propojit. V ideálním případě může na práci ve vyučovacích hodinách navázat odpolední školní družina, a to např. soutěžemi a diskotékou v maskách. Žáci se tak hravou formou zamyslí nad svou budoucností nebo se od spolužáků dozví, jaká povolání existují.

Další možností je pozvat do školy rodiče, kteří mohou svá povolání představit podobně jako knihovnice či třídní učitel/učitelka.

Kontakt:

Městská knihovna Děčín, příspěvková organizace
 Karla Čapka 1441/3
 406 55 Děčín I
 tel.: 412 530 976
 fax: 412 530 728
 e-mail: info@dcknihovna.cz

Metody

- diskuze
- rozhovor
- inscenační metody

Pomůcky

- různé druhy knih dle žánrů pro mladší školní věk dle nabídky knihovny (od leporel až po neilustrované knihy)

Zpětná vazba žákům

- Jak se ti líbí povolání knihovníka/knihovnice? Chtěl bys ho někdy vykonávat?
- Máte v rodině nějakého knihovníka/knihovnici?

Klíčové kompetence

- kompetence k učení – na základě představení různých žánrů knih v sobě objeví touhu po čtenářství
- kompetence sociální – při práci ve skupinách mohou hádat předváděné profese a zároveň si procvičovat takové schopnosti, jako je sebeovládání a další pravidla komunikace
- kompetence komunikativní – žáci si opět upevňovali umění naslouchání si
- kompetence pracovní – žáci byli nuceni posilovat svou sebekázeň a trpělivost, ne vždy se spolužákům dařilo předváděnou profesi uhodnout

3.3.2 Téma č. 2 (Význam knihovny a záklisí knihovny) – 1 hodina

Cíl

Cílem tohoto tématu je podnítit zájem o čtenářství. Žáci si upevní dovednost práce s výpůjčním systémem i systémem řazení knih v knihovně. Poznají různé druhy knih i netradiční prostory knihovny.

Teoretické základy dané problematiky

Knihovna (řidčeji též bibliotéka nebo moderně jako mediatéka) je instituce sloužící primárně ke zpřístupnění knihovních jednotek (tj. jakýchkoli samostatně evidovaných jednotek, nejen knih) veřejnosti.

Počátky knihoven lze vysledovat už ve starověku. Za první knihovny lze považovat archívy, úložiště tehdejších písemností. Nejstarší nálezy jsou z oblastí chrámů ve starém Sumeru, kde byly uloženy hliněné

destičky s klínovým písmem. Mezi nejznámější starověké knihovny patří knihovna v Alexandrii, založená na sklonku antiky ve 4. století. Ve středověku knihovnickou funkci nejdříve převzaly křesťanské kláštery.

Moderní knihovny přitom svému návštěvníkovi (čtenáři) neposkytují pouze služby spojené s knihami či periodiky (novinami a časopisy neboli seriály), ale nabízejí také další datové nosiče (MC kazety, CD disky, nejnověji i čtečky elektronických knih) a přístup na internet, někdy včetně přístupu do některých placených databází (např. Městská knihovna v Praze, MKP).

Doporučené a použité zdroje a literatura

Knihovna (instituce). Wikipedia [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Knihovna_\(instituce\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Knihovna_(instituce))

Severočeská vědecká knihovna Ústí nad Labem [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.svkul.cz/>

1. HODINA

Forma a bližší popis realizace

Prohlídka by měla ideálně končit v oddělení s dětskou literaturou, protože zde následuje seznámení s knihami pro určitou věkovou kategorii (v tomto případě pro druháky), od leporela až po knihy pro čtenáře mladšího školního věku.

Druhá návštěva knihovny byla věnována kompletní prohlídce knihovny, včetně částí, kam se běžně čtenář nepodívá. Knihovnice si připravila výklad obsahující seznámení s prostředím knihovny (odděleními i prostory určenými pro knihovnické práce apod.), funkcí knihovny a možnostmi jejího využití. Postupně jsme si prohlédli všechna oddělení: Půjčovnu pro dospělé, Všeobecnou studovnu, VŠ knihovnu ČVUT a Metodiku. Pak jsme navštívili „zákulisi“ knihovny: kancelář ředitele knihovny, Ekonomický odbor, Odbor knihovnických služeb, Odbor knihovnických fondů a regionálních služeb a Odbor vzdělávání. Ale nejvíce času jsme strávili v Dětském oddělení, protože při této návštěvě se knihovnice zaměřila na představení knižního fondu dětského oddělení. Na stojanu knihovnice vystavila knihy pro nejmenší děti, které vlastně ještě nedovedou číst, přesto se však pomocí leporel mohou s knihou seznámit. Následovalo představení knih pro malé čtenáře, kteří se čtením začínají, a proto jsou pro ně v knihovně připraveny knihy s větší velikostí písma, krátkou délkou textu a velkým množstvím ilustrací. Představila také základní žánry z kategorie pro malé čtenáře (včetně naučné literatury). Knihy určené mladším čtenářům (tedy cílové skupině programu), kteří již čtení bezpečně ovládají, se pak dělí podle toho, jestli jsou naučné, básnické, pohádkové, fantasy, pro dívky, pro kluky či jsou to komiksy. Tak si může čtenář snadno vybrat knihu dle žánru, který ho zajímá, zvláště se věnovala pověstem. Vysvětlila, jakým způsobem jsou na hřbetě knihy štítkovány a značeny, kde jsou důležité informace, jméno autora, název knihy a jak se v knihovně používá abecední označení. Nyní by žáci měli být schopni se v oddělení orientovat, a proto si zahráli na knihovníka, každá dvojice obdržela lístek, kde bylo uvedeno, jakou knihu imaginární čtenář hledá, ale nemůže najít a také 2 knihy, které čtenář vrátil a je třeba je správně vrátit do regálů. Žáci si tedy ověřili, jak dobře se v systému uspořádání knih orientují. Čas, kdy žáci hledají, je možné využít k výběru a výpůjčce knih s tematikou pověstí, minimálně jedna kniha by se měla týkat regionálních pověstí. Tyto knihy budou využity při následující aktivitě v rámci programu.

Metody

- přednáška
- výklad
- didaktická hra

Pomůcky

- vybrané knihy (dle počtu žáků) určené ke zpětnému založení v dětském oddělení knihovny, lístky s názvem knihy a spisovatelem pro její hledání

Zpětná vazba žákům

- Co tě v zákulisí knihovny nejvíce překvapilo? Co sis představoval, že funguje jinak?
- Líbí se ti knihovna v našem městě? Byl jsi ještě v nějaké jiné knihovně?

Klíčové kompetence

- občanské – na základě návštěvy knihovny si žáci vytvoří hlubší vztah k městu
- sociální – respektování pravidel komunikace
- komunikativní – v mateřském jazyce – při besedách se budou žáci aktivně zapojovat a klást dotazy
- kompetence k učení – při společné četbě se žáci zlepší ve čtení

3.3.3 Téma č. 3 (Pověsti) – 1 hodina

Cíl

Žáci se seznámí s historií a kulturním dědictvím města. Seznámí se s možnou literaturou představující pověsti děčínského regionu. Pochopí nutnost zachování a ochrany kulturního dědictví a jejího dalšího šíření, aby odkazy nezaknily.

Teoretické základy dané problematiky

Pověst je epický útvar lidové slovesnosti, obvykle definovaný jako krátké, fantasticky zbarvené vyprávění s reálnou motivací, které se odehrává v historickém čase a o jehož pravdivosti jsou vypravěč i posluchači přesvědčeni. Přestože charakteristika není zcela přesná, umožňuje postihnout klíčová kritéria. Ve své původní podobě je pověst kromě samotného obsahu vyprávění charakteristická osobností vypravěče, posluchači a situací, ve které je vyprávěna – doprovázejí ji změny vypravěčova hlasu a mimiky, dotazy posluchačů a projevy jejich emocí. Akademicky se pověstmi zabývá především folkloristika.

Pověst je ústní útvar s vysokou variabilitou, který umožňuje přizpůsobit se prostředí a podmínkám. Zpravidla je krátká, ale může mít podobu vyprávění s více epizodami. Typický je odkaz na skutečnou osobu, která pověst původně vyprávěla či byla dokonce účastníkem vyprávěného děje, což má potvrzovat věrohodnost pověsti. Časté je opakování určitých slov kvůli zvýšení expresivnosti, častá je hyperbolizace nebo užívání archaismů, kterým vypravěč sice nemusí rozumět, ale slyšel je, když mu byla pověst vyprávěna. Typická jsou také ustálená slovní spojení, především při užití přímé řeči. Živý přednes umožňuje také odlišit řeč nadpřirozených bytostí (zvýšením hlasu, šišláním aj.). Při sbírání pověstí byl na jejich formu oproti obsahu kladen malý důraz a často se jednalo pouze o zápis několika stručných vět, které byly případně použity k převyprávění příběhu.

Doporučené a použité zdroje a literatura

Pověst. Wikipedie [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Pov%C4%9Bst>

Pověst další z Ústecka: Trpaslíci měli v Ústí nad Labem své podzemní městečko. Rozhlas Sever [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://sever.rozhlas.cz/povest-dalsi-z-ustecka-trpaslici-meli-v-usti-nad-labem-sve-podzemni-mestec-ko-8181627>

1. HODINA

Forma a bližší popis realizace

Tato hodina navazuje na téma pověsti, kterému jsme se již částečně věnovali při návštěvě knihovny. Na tabuli je napsáno slovo POVĚST – úkolem žáků je společně (ve dvojicích či větších skupinách) vytvořit myšlenkovou mapu na téma pověst. Nápady zapisují rovnou na tabuli. Společně vyvodí charakteristiku pověsti:

- Pověst, stejně jako žánr pohádky, patří svým původem do ústní lidové tradice.
- Pověst se vyznačuje vztahem k reálné skutečnosti a časoprostorovým ukotvením.
- Některé pověsti obsahují skutečnou historickou dataci události a lze je chápat jako pomyslný záznam historické události.
- Na rozdíl od pohádky, která je čistě fiktivní, se pověst váže k určitému místu. Pojem místa je třeba chápat v širokém významu – může to být místo, kde je usazen celý národ, město, krajina, ale i studánka, balvan nebo strom.
- zdroj: Metodický list-pověst. Littera [online]. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <http://littera.uhk.cz/index.php/2012/04/16/metodicky-list-povest/>

Touto aktivitou jsme si připomněli základní charakteristiku pověsti a nyní se budeme společně věnovat vypůjčeným knihám. Dále se žáci seznámí s nejnámějšími knihami o pověstech českých zemí a hlavně Děčína – viz pomůcky. Odpovědi si zapíší na lístek, ve chvíli, kdy má každý úkol splněn a je vyhodnocen, přecházíme ke čtení pověsti zvolené pro dramatizaci. Následuje hlasité čtení pověsti „Ovčí můstek“, číst by měl realizátor, který se bude v průběhu zastavovat u slov, jež mohou žákům činit potíže. V pověsti se vyskytuje několik řemesel, která budou pro žáky pravděpodobně neznámá, je tedy na místě jejich činnost popsat a vysvětlit. Pro tyto účely se nám velmi osvědčila kniha SMOLÍKOVÁ, Klára. Řemesla. Praha: Albatros, 2013. ISBN 978-80-00-03311-2. Po přečtení pověsti je důležité si ji společně převyprávět a ujistit se, že každý žák ví, o čem pověst byla. Tato aktivita je přípravou na následující hodinu, kdy bude pověst zdramatizována.

Téma je možné pojmut jako výuku v přírodě a rozšířit ji na celý vyučovací den – např. spojit pověst o Ovčím můstku s vycházkou k němu a následně ji zdramatizovat (viz další téma) nebo pověst o Pastýřské stěně spojit s návštěvou ZOO a pověst si přečíst přímo na Pastýřské stěně, či pověst o Hladovém kameni spojit s obdobím sucha a s lodní dopravou na Labi atd. Program je možné naplánovat ve všech ročních obdobích. Při nepříznivém počasí jej lze realizovat ve škole s pomocí knih. Při pěkném počasí se mohou na místa zmíněná v děčínských pověstech vydat na procházku.

Metody

- metody heuristické – listováním v různých knihách hledají pověsti vztahující se k Děčínu.
- práce ve dvojicích a skupinách – praktická část – sdělují objevené poznatky.
- myšlenková mapa – na tabuli napsat pojem „POVĚST“ a nechat žáky vpisovat, co si myslí, že slovo znamená.

Pomůcky

- Knihy pověstí určené mladším čtenářům, podmínkou je, aby se alespoň jedna z nich týkala pověstí zvoleného regionu. My jsme si při návštěvě knihovny vypůjčili tyto:
- FRIDRICH, Radek. Modroret: z pověstí Děčínska. Ilustroval Petr KŘÍŽ. Děčín: Amici Decini, 2008. ISBN 978-80-254-3283-9.
- DVOŘÁKOVÁ, Dagmar. Zlaté listí: z pověstí a bájí děčínského kraje. Liberec: Severočeské nakladatelství, 1977.
- ČERNÝ, Jiří, Pavel ZÁTKA a Zdeněk ADLA. Obrázky z českých dějin a pověstí. 9. vyd. Ilustroval Jiří KALOUSEK. V Praze: Albatros, 2014. ISBN 978-80-00-03686-1.
- DRIJVEROVÁ, Martina. České pověsti pro malé děti. Praha: Edika, [2016].
- MONTERO, José Pérez. 365 pověstí. Praha: Sun, 2008. ISBN 978-80-7371-201-3.
- NIKLÍČKOVÁ, Alexandra. Staré pověsti české: pro malé i větší čtenáře. 6. vydání. Ilustroval Petr BAUER. Říčany: Sun, 2017. ISBN 978-80-7567-065-6.
- Lístečky na zapsání odpovědi, tabule či flipchart pro myšlenkovou mapu

Zpětná vazba žákům

- Co je to pověst?
- Jak se ti líbili ukázané knížky? Přečteš si nějakou?
- Znáš nějaké jiné pověsti ze svého okolí?

Klíčové kompetence

- kompetence k učení – četba, zvědavost k literatuře (prohlížení knih s pověstmi)
- kompetence komunikativní – u brainstormingu si ani neuvědomí, že formulují své myšlenky – komunikují se spolužáky, učitelem, vzájemně si naslouchají
- kompetence sociální – žáci respektují pravidla komunikace, pracují ve skupinách (listování knihami)
- kompetence občanské – na základě pověsti vztahující se k jejich rodnému městu si prohloubí vztah k městu a znalosti o kulturním dědictví

3.4 METODICKÝ BLOK Č. 4 (DRAMATIZACE POVĚSTI, PSANÍ BRKEM A PEČETĚNÍ) – 3 HOD.

Žáci si v prostorách knihovny zahrají pověst, následně budou moci, jako odměnu za svou dosavadní činnost v projektu, přenocovat v prostorách knihovny.

V rámci poznávání starých a zaniklých řemesel bude žákům představeno psaní brkem a pečetení – ve spolupráci s ústeckým muzeem. Výsledné výrobky mohou sloužit jako dárek pro matky (blíží se Svátek matek).

3.4.1 Téma č. 1 (Pověst „Ovčí můstek“) – 1 hodina

Cíl

Cílem hodiny je dramatizace pověsti Ovčí můstek a osvojení si této náročné činnosti žáky.

Teoretické základy k dané problematice

Ovčí most také Ovčí můstek nebo Ovčí lávka se nachází na katastrálním území Děčín IV Podmokly v okrese Děčín a vede přes Jílovský potok. Je chráněna jako kulturní památka a je zapsána v Ústředním seznamu kulturních památek ČR.

Most je zděná, jednooblouková, vysoko klenutá kamenná stavba. Je dlouhý 18 m, široký 4 m, výška klenby dosahuje 1,5 m. Výška nad hladinou potoka je 6,7 m. Most je postaven z pískovcových kopáků spojených vápennou maltou. Klenba a koncové části parapetních zídek jsou z opracovaných pískovcových kvádrů různých rozměrů. Mostovka je vydlážděná z čedičových valounů. Extrémně vysoké klenutí a příkrý nájezd na mostek si pravděpodobně vyžádala potřeba plavit dříví a ochránit stavbu před náporom vody při povodních. Písemně doložená je povodeň z roku 1552, tj. před postavením mostku.

Doporučené a použité zdroje a literatura

- Ovčí můstek. Hrady.cz [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/most-ovci-mustek>
- Ovčí most v Děčíně. Wikipedie [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ov%C4%8D%C3%AD_most_v_D%C4%9B%C4%8D%C3%AD-n%C4%9B

1.HODINA

Forma a bližší popis realizace

Navazujeme na aktivitu z minulé hodiny, kdy jsme se seznámili s pověstí našeho regionu – Ovčí můstek. Dnes si zkusíme pověst zdramatizovat, tedy zahrát jako v divadle.

Cílem hodiny byla dramatizace pověsti Ovčí můstek z knihy Radka Fridricha Modroret. Tuto aktivitu jsme realizovali v prostorách knihovny, ale je možné využít školní třídu či jakékoliv jiné vhodné prostředí. Základem úspěšné dramatizace je scénář, ten musí být vytvořen na základě pověsti. V našem případě jej připravila spolupracující knihovnice. Co se týče doprovodných pomůcek – kostýmy, masky, kulisy, případně světla a hudba apod. záleží na možnostech realizátora. Vzhledem k nízkému věku žáků je nutné počítat s tím, že příprava kulisy a kostýmů by zabrala několik dalších hodin, nicméně tato práce se vrátí v podobě umocnění celé dramatizace, proto jsme využili pomoci knihovnice, která nám kulisy připravila a namísto časově a materiálově náročné přípravy kostýmů jsme použili pouze typické předměty pro některé postavy, např. sekeru, klobouk apod.

Vycházíme ze znalosti pověsti z předchozí hodiny a nyní žáky seznámíme s krátkým scénářem, rozdělíme role, je dobré přidělovat role dle zájmu žáků a jejich obtížnosti, v případě, že se někdo nechce stát loutkohercem, můžeme mu určit příjemnou povinnost být divákem. Pro snazší orientaci si ve scénáři každý žák barevně vyznačí přidělenou postavu. Scénář si nyní několikrát přečteme, zatím bez loutek, žáci se tak seznámí se svou rolí a budou vědět, kdy přichází jejich replika. Motivujeme k práci s hlasem, pomáháme žákům se do role vcítit. Po pár předčteních je dobré se již pustit do dramatizace s loutkami a kulisami, žáci se již učí pohybovat prostorem kulisy s loutkami. Realizátor funguje jako divadelní náповěda a v případě potřeby vypomáhá s textem. Dramatizaci je dobré několikrát zopakovat, aby byla zajištěna bezvadná kontinuita celého příběhu. Zde se nabízí možnost zúročit dramatizaci formou školního představení pro ostatní ročníky, rodiče či širší veřejnost, pak je nezbytné počítat s časově podstatně delší dotací pro její zkoušení.

Metody

- rozhovor
- dramatizace
- inscenační metody

Pomůcky

- scénář, kulisy k pověsti, různé předměty vybrané tak, aby co nejvíce přiblížily představované postavy, plyšové ovečky, dřevěná polínka, tvrdý karton

Zpětná vazba žákům

- Řekni, o čem pojednává pověst Ovčí můstek.
- Znáš nějaké jiné pověsti? Přečetl by sis nějakou?
- Zkus najít na internetu pověst jako rozhlasovou hru, či audioknihu.

Klíčové kompetence

- komunikativní kompetence – rozvoj verbálních i nonverbálních dovedností
- sociální kompetence – žáci se naučí spolupracovat ve skupinách
- kompetence občanské – na základě pověsti si žáci vytvoří hlubší vztah k městu

3.4.2 Téma č. 2 (Psaní brkem, pečetění) – 2 hodiny

Cíl

Cílem je představit žákům činnosti jako je psaní brkem a pečetění, osvojení a vyzkoušení si těchto aktivit samotnými žáky.

Teoretické základy dané problematiky

Pero je rohovitý derivát pokožky ptáků, ale také některých tzv. opeřených dinosaurů. Pokrývá ptačí tělo a pomáhá udržet teplotu. Peří chrání také před zraněním a u většiny druhů ptáků pomáhá peří k létání a dává tělu aerodynamický tvar.

Doporučené a použité zdroje a literatura

- HLAVÁČEK, Ivan, Rostislav NOVÝ a Jaroslav KAŠPAR. Vademecum pomocných věd historických. Vyd. 3., v H & H 2. Jinočany: H & H, 1997. ISBN 80-86022-09-9.
- KUBIČKA, Roman a Jiří ZELINGER. Výkladový slovník: malířství, grafika, restaurátorství. Praha: Grada, 2004. ISBN 978-80-247-9046-6.
- KINGHAM, Alena, Denisa SEDLÁKOVÁ a Terezie ŠIKOVÁ. Za branou zahrady rajské: knížka vyprávění, her a úkolů pro školáky. V Praze: Národní galerie, 2014. ISBN 978-80-7035-567-1.
- BENEŠ, František: Pečetí v českých zemích a jejich cena jako dějepisného pramene, Praha: Archiv bývalé země České, 1948.
- KREJČÍK, Tomáš. Pečeť v kultuře středověku. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. Universum (Tilia). ISBN 80-7042-499-0.
- Pero. Wikipedie [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Pero>
- Feather. Wikipedia [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Feather>

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

Tato aktivita byla realizována za odborné pomoci pracovníků Muzea v Ústí nad Labem, ale zvládne ji dobře připravený realizátor, který není muzejním pracovníkem.

Realizátor připraví třídu – spojí stoly do 2 pracovních ploch, přidá židle. Žákům klade během úvodu zajímavé otázky (v příloze kapitoly 5), které je vtáhnou do tématu – psaní a pečetění ve středověku a dnes.

Seznámíme je krátce s:

1. druhy psacích podložek: hlína, kámen, kov, pergamen, papír a jeho druhy, pokud nemáme k dispozici, pouze je popíšeme slovně, či si pomůžeme obrázky
2. druhy inkoustů a jejich příprava: – viz příloha 5.4.2.
3. pečetění: Vysvětlíme pečetění a význam jednotlivých barev pečetních vosků. Klademe otázky: Proč se pečtilo? Proč se používaly různé barvy pečeti? Jaký motiv se mohl objevit na pečeti města či pečeti panovníka? (viz příloha v části 5.4.2)

Žákům se se vysvětlí, jakým způsobem budou pracovat a rozdělíme třídu na 2 skupiny, které se následně na stanovištích vystřídají. Je vhodné požádat o pomoc ještě jednoho realizátora, aby na každém stanovišti byl informovaný realizátor. Na stanovištích se skupiny vystřídají po 15 minutách.

Stanoviště:**A) psaní brkem, štětcem a gotické písmo**

Žáci si sami vyzkouší náročnost psaní štětcem, aby pochopili, proč se místo štětce začal používat brk. V případě, že se podařilo sehnat list s duběnkou a hnojníka ukážeme jim i je. Přiblížíme druhy inkoustů (inkoust vytvořený ze sazí s příměsí nebo inkoust ze sépie, duběnkový inkoust a inkoust z hnojníka) a jejich přípravu (příklad je v textu o duběnce v části 5). Pak předložíme vytištěnou ukázkou gotického písma. Žáci napíšou na zažloutlý papír křestní jméno, rychlejší žáci případně větu, písmeny gotického písma.

Před psaním je třeba seříznout brk podle potřeby perořízkem. Typ seříznutí závisí na tom, zda chce písař psát tlustou nebo tenkou čarou. Viz příloha č. 5. Do inkoustu se namáčí jen část hrotu brku, aby inkoust samovolně neskapával a netvořil kaňky. Písaři inkoust z hrotu i odklepávali. Po napsání textu inkoust musel schnout. To se urychlovalo posypáním textu jemným práškem křídly, která přebytečný inkoust odsál. Celý list se potom odklepl.

Psaní štětcem – I zde je třeba zkontrolovat hrot štětce po namočení, zda z něj netrčí některý vlas, který by „psal“ mimo hlavní linku. Při psaní je třeba štětec držet co nejsvisleji. Při náklonu se hůře ovládá. I zde je třeba namočit jen špičku, aby množství inkoustu ve štětci samovolně nesteklo na papír a neudělalo kaňku. Vhodné je zkusit nejprve jen vodorovné čáry, vlnovky a spirály, aby si ruka zvykla na držení štětce odlišného od držení pera. Končíme posypem, vysušením, pomocí křídového prášku.

Více informací k realizaci v příloze 5.4.2.

Vhodné je vše si vyzkoušet nanečisto před hodinou.

Metody

- metoda problémového výkladu
- metoda názorně demonstrační
- metoda praktická

Pomůcky

- představované druhy psacích podložek: hlína, kámen, kov, pergamen, papír a jeho druhy), inkoust, štětec s měkkým dlouhým vlasem pro vodovou malbu (štětce nejsou vhodné), neseříznuté i připravené brky (husí, labutí, havraní, krkavčí apod.), perořízek, vytištěná gotická písmena, křídový prášek (k dostání v drogerii pod názvem plavená křída)

Zpětná vazba žákům

- Jak ti šlo psaní brkem? Činilo ti něco potíže?
- Jaký je rozdíl mezi psaní perem, propiskou a brkem?
- Jak se ti líbí gotické písmo?

Klíčové kompetence

- kompetence k učení – žák samostatně pozoruje představené psací podložky a psací náčiní, zkoumá texty napsané na starých tiscích, zkoumá staré písmo
- kompetence k řešení problémů – klademe problémové otázky
- kompetence pracovní – pracovní činnosti – rozvíjíme je hlavně při technice psaní štětcem a brkem

2. HODINA

Forma a bližší popis realizace

Tato aktivita byla realizována za odborné pomoci pracovníků Muzea v Ústí nad Labem, ale zvládne ji dobře připravený realizátor, který není muzejním pracovníkem.

B) pečetění, význam pečetí, druhy vosků

Žáci si zkusí zapečetit papír a také odlomit kus pečetního vosku, aby zjistili, že již nejde bez praskliny slepit.

Pečetily se úřední listiny a smlouvy, a to dole pod textem u podpisu úředníka nebo například prodávajícího či kupujícího. Pod jednou listinou mohlo být i více pečetí. Na pergamenu pečetě hůře držely a byly proto přivěšovány na šňůrce či pásce k dolnímu okraji, který se za tímto účelem přehnul a opatřil potřebným otvorem ve zdvojené části dolního okraje. Visící pečetě se chránily pouzdry ze dřeva, jejich reliéf potom i kovovou fólií (zlatou, stříbrnou). Existovaly i pečetě celokovové, nejčastěji olověné, později se z nich vyvinuly olověné plomby.

Pečetní vosk se ohřál na lžici, vylil na požadované místo tak, aby se rovnoměrně roztekl od středu do stran. Potom se do něj krátce otisklo chladné pečetidlo. Pečeť se umísťovala pod podpis nebo vedle něj tak, aby bylo jasné, ke kterému podpisu patří. U dopisů se pečeť používala vedle potvrzení pravosti textu i pro „zajištění“ uzavření dopisu, jehož obálka vznikla složením samotného popsaného listu. Někdy se proto nerozlamovala, ale slepené místo se vystřihlo tak, aby pečeť zůstala neporušena a dopis se mohl rozložit. Na rubu pak měl list adresu a celou pečeť.

Vhodné je vše si vyzkoušet nanečisto před hodinou.

Metody

- metoda problémového výkladu
- metoda názorně demonstrační
- metoda praktická

Pomůcky

- lihový kahan, stará lžice, pečetní vosky (černý, zelený, červený), pečetidlo, pergamen a různé druhy papíru, světle žluté papíry, pracovní listy, duběnka na listu dubu, inkoust z houby hnojníka

Zpětná vazba žákům

- K čemu se v minulosti používaly pečetě?
- Jaké vlastnosti měl vosk, se kterým jste pracovali?
- Co bylo na vyrobení pečetí nejvíce obtížné?

Klíčové kompetence

- kompetence k učení – žák samostatně pozoruje pečetění a pečetidlo
- kompetence k řešení problémů – klademe problémové otázky
- kompetence pracovní – pracovní činnosti – samostatná práce s voskem, výroba pečetí, práce s pečetidlem

3.5 METODICKÝ BLOK Č. 5 (VÝROBA KNIHY)

Anotace metodického bloku – žáci se postupně při prohlídce knihovny a při besedě se spisovatelkou seznámili s nejrůznějšími podobami knih, pochopili řazení knih, důležitost autora a ilustrátora, a také se teoreticky seznámili s výrobou knihy. Sami si v praxi knihu vyrobí. Díky tomuto prožitku si uvědomí nejen to, že není zcela jednoduché knihu vyrobit, ale zejména fakt, že si kniha zaslouží citlivé a šetrné zacházení.

3.5.1 Téma č. 1 („Моје Книга“)

Cíl

Žáci si vyrobí „vlastní knihu“, a tím symbolicky zakončí ucelený projekt. Naučí se pracovat s papírovými materiály a vyzkouší se praktickou tvorbou knihy.

Teoretické základy dané problematiky

Knihy je sešitý nebo slepený svazek listů nebo skládaný arch papíru, kartonu, pergamenu nebo jiného materiálu, popsaný, potištěný nebo prázdný s vazbou a opatřený přebalem.

Papír byl vynalezen někdy ve 3. tisíciletí př. n. l. v Číně, kde byl vyráběn z konopí a až v 1. století př. n. l. se začal papír vyrábět z hedvábných a lněných hadrů. Papír tak, jak ho známe dnes, byl vynalezen v Číně asi roku 105 n. l. Do Evropy se dostal prostřednictvím Arabů. První papírny proto vznikaly ve Španělsku, odkud se pak šířily do Itálie a Francie (12. – 14. století). Od 16. století se pak začaly objevovat papírny i v českých zemích (Zbraslav, Turnov, Frýdlant, Staré Město pražské).

Doporučené a použité zdroje a literatura

- Kniha. Wikipedie [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kniha>
- Papír. Wikipedie [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Pap%C3%ADr>
- Vytvořte si knihu. Máme pro vás jednoduchý návod. ABC [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.abicko.cz/clanek/precti-si-zabava/26041/vytvořte-si-knihu-mame-pro-vas-jednoduchy-navod.html>
- Výroba knihy. Vydání knihy [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://vydaniknihy.cz/vyroba-knihy/>

1. HODINA

Forma a bližší popis realizace

Žáci se na besedě dozvěděli spoustu důležitých věcí, které proces výroby knihy provází. Počínaje autorem a ilustrátorem knihy. Dále přes vazbu až k nakladateli. Žáci pochopí, že vyrobit knihu není až tak snadné. Pro ulehčení práce a zkrácení času na jednu vyučovací hodinu všechny potřebné materiály k výrobě jednoduché knihy doporučujeme připravit předem a v hodině se již věnovat jen tvorbě knihy. Je třeba počítat s dopomocí žákům, ideální je, když realizátor sám s žáky také knihu tvoří, aby přesně věděli, co mají dělat.

Žáci si na jednu knihu formátu A6 rozeberou připravené potřeby, viz soupis pomůcek. Všechny papíry, včetně čtvrtky, postupně žáci přeloží napůl a palcem přejedou, aby vznikla přesná rýha. Jednotlivé přeložené papíry vloží do sebe, čtvrtka bude zvenčí tvořit obal. Vzniklou složku otevřou uprostřed a v místě přeložení udělají šídlem 3 – 5 otvorů v pravidelných rozestupech od středu do stran, všechny vrstvy naskrz. Šití začnou uvnitř od spodní dírky směrem ven, konec bavlnky nechají delší bez uzlíku. Pokračují v šití směrem vzhůru k horní dírce, postupným provlékáním ven – dovnitř – ven, tam otočí směr a vrací se dolů. Vznikne tak souvislý steh zvenku i zevnitř. Jakmile došijí k volnému konci nitě, oba konce spojí dvěma obyčejnými uzlíky. Přesahující bavlnku mohou ponechat k pozdějšímu zavěšení korálku nebo za uzlíkem odstříhnout.

Metody

- názorně demonstrační
- praktické

Pomůcky

- 10 listů papírů formátu A5, gramáže 80g, 1 bílá nebo barevná čtvrtka formátu A5 nebo např. stránka z kalendáře (toto množství je určeno pro výrobu jedné knihy), odstřížky barevných papírů, vyřazené knihy a časopisy, tyčinkové lepidlo, jehly s tupým hrotem, šídla, řezačka papíru

Zpětná vazba žákům

- Z kolika stran se skládá tvoje kniha?
- Jaké jsi použil materiály na tvorbu knihy?
- Co do knihy napíšeš?

Klíčové kompetence

- kompetence k učení – žáci poznají nové výtvarné prostředky, materiály i techniky
- kompetence sociální – žáci se naučí se spolupracovat ve skupinách
- kompetence pracovní – žáci budou dodržovat pracovní postupy, posilovat sebekázeň a trpělivost, budou dbát o čistotu svého pracovního místa.

2. HODINA

Forma a bližší popis realizace

Žáci si během první hodiny vytvořili základ knihy – notýsek. Nyní žáci mohou notýsek oříznout na řezačce, pokud listy nerovnoměrně vyčnívají. Pro zachování bezpečnosti doporučujeme, aby tuto činnost provedl realizátor.

Nyní je na řadě vytvoření obalu. Obal vyzdobí např. koláží z textu a obrázků z vyřazených knih, razítky, vytvoří nápis nebo obal polepí motivy vyřazenými raznicemi z barevných odstřížků atd., vše dle vlastní fantazie. Vhodné je udělat obal třírozměrný, tedy polepít různými barevnými papíru, čtvrtkami různě tvarovaných, provázky, apod.

Za jakým účelem žáci knihu použijí, je na jejich uvážení.

Metody

- názorně demonstrační
- praktické

Pomůcky

- odstřížky barevných papírů, vyřazené knihy a časopisy, tyčinkové lepidlo, barevné bavlnky, raznice do papíru, razítka s písmenky i jinými motivy, razítkovací polštářky různých barev, pastelky, fixy případně jakýkoliv další materiál pro zdobení obalu knihy

Zpětná vazba žákům

- Jakými materiály jsi ozdobil přebal knihy?
- Z jakého druhu papíru máš přebal knihy?
- Co tě nejvíce bavilo při vyrábění knihy?

Klíčové kompetence

- kompetence k učení – žáci poznají nové výtvarné prostředky, materiály i techniky
- kompetence sociální – žáci se naučí se spolupracovat ve skupinách
- kompetence pracovní – žáci budou dodržovat pracovní postupy, posilovat sebekázeň a trpělivost, budou dbát o čistotu svého pracovního místa

4 PŘÍLOHA Č. 1 – SOUBOR MATERIÁLŮ PRO REALIZACI PROGRAMU

4.1.1 Téma č. 1 (Řemesla), Téma č. 1 (Zámek v Benešově nad Ploučnicí)

Jméno:

Pracovní list pro žáky 2. ročníku ZŠ

ZÁMEK – BENEŠOV NAD PLOUČNICÍ

Řemesla a jejich uplatnění
Zámek – kachlová kamna

1 Zámek, který jsme si prohlédli je v:

Praze Benešově nad Ploučnicí

2 Kolik kachlových kamen jsme viděli?

3 Kamna jsou:

keramická dřevěná

4 Nakresli, co se ti na prohlídce nejvíce líbilo:

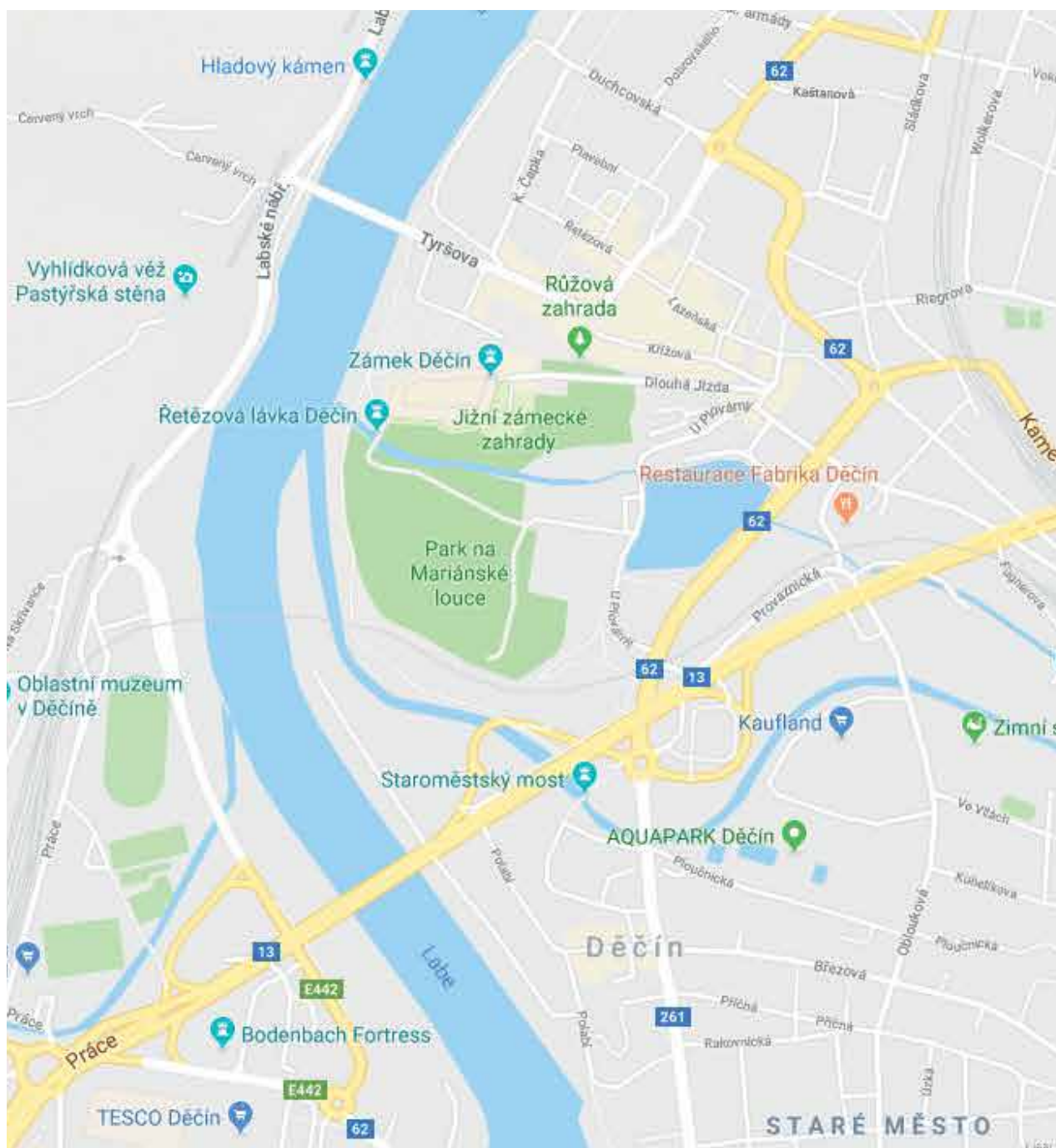

4.1.3 Tematický blok č. 1 (Řemesla), Téma č. 3 (Muzeum Děčín)

Jméno:

MÍSTA, KTERÝMI JSME PROŠLI CESTOU DO OBLASTNÍHO MUZEA V DĚČÍNĚ

Pracovní list pro žáky 2. ročníku ZŠ

Mapy Google [online]. [cit. 2019-04-07].
Dostupné z: <https://www.google.cz/maps/@50.778445,14.21018,16z>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MÍT SVĚT PŘEČTENÝ
aneb spolupráce knihoven a škol v Ústeckém kraji.
Reg. č. CZ.02.3.68/0/0/0.0/16_03/0008225

1. Šli jsme kolem budovy soudu?

ANO NE

2. Jakou budovu jsme měli, když jsme vstupovali na most?

Nápovědou jsou barevné „pruhy“ na budově...

3. Znáš název mostu nad řekou?

4. Jak se řeka jmenuje a kam teče?

Labe Vltava / Polsko Německo

5. Když se rozhlížím u knihovny, vidím:

z_ _ _ k a R_ _ _ _ _ u zahradu

6. Nad řekou se vypíná velký skalní masív, tato kamenná stěna se jmenuje:

Zahradnická Pastýřská

7. Jak se jmenoval kmen, podle kterého má jméno naše město?

8. V Muzeu Děčín se mi nejvíce líbilo:

*Nápověda: knihovna, Tyršův, zámek, Růžovou, Pastýřská, Děčané, Labe
Autorky : Mgr. Květuše Grosová, Eva Kubšová*

4.2.1 Tematický blok č. 2 (Autorské čtení), Téma č. 1 (Beseda se spisovatelkou) 2. hodina

Jméno:

MYŠ DOMÁCÍ

Přečti si text a odpověz na otázky:

Všude, kde jsou lidé, žije myš domácí. Je pravděpodobně nejrozšířenějším ze všech hlodavců světa. Myš domácí se přizpůsobila životu v lidské společnosti tak dokonale, že jí například v chladném prostředí naroste podstatně delší a hustší srst. Její barva může být žlutohnědá až šedočerná. Myš domácí má výborný sluch. Aby se myši dorozuměly navzájem a při hledání ztracených mláďat, používají vysoké pískavé tóny. Čich je velmi ostrý, pomáhá objevovat potravu a stopy po jiných myších. Zato zrak má velmi slabý, velké předměty pozná pouze zblízka. Myš domácí má tělo 7–10 cm, ocas je o něco kratší než tělo. Její hmotnost se pohybuje kolem 30 g. Myš domácí je převážně noční zvíře, které se za potravou vydává za soumraku nebo v noci. Většinou se spoléhá na vynikající sluch a čich. Myš domácí je neobyčejně pohyblivá a obratné zvíře, které dokáže snadno běhat i po stěnách. V ČR se vyskytuje v lesích, na polích, v parcích, poblíž lidských sídel. Živí se semeny, obilnými zrny, lidskými potravinami. Může měřit až 10 cm. Dožívá se věku 1,5–3 let ve volné přírodě.

1. Jakou barvu může mít myš domácí?

2. Má skvělý zrak?

ANO NE

3. Kolik cm může měřit dospělá myš?

4. Kolika let se může myška dožít?

Autor: Mgr. Květuše Grosová

ŠOLTÉSOVÁ, Jana. Myš domácí. Příroda.cz [online]. 5. 2. 2007 [cit. 2019-04-07]. ISSN 1801-2787. Dostupné z: https://www.priroda.cz/lexikon.php?detail=831,%20obr%C3%A1zek%20:%20https://www.google.com/search?biw=1440&bih=789&tbs=ic%3Agray&tbm=isch&sa=1&ei=hupeXO2JNc6x0gXrrrv-gDw&q=my%C5%A1+kreslen%C3%A1&oq=my%C5%A1+&gs_l=img.1.0.0l10.3338.6000..7965...0.0..0.359.1546.0j4j2j1.....0.....1..gws-wiz-img.....0i67.5E_tZawJ8KE#imgc=tBsPeGN5KabwvM

4.3.1 Тематický blok č. 3 (Книhovna), Téma č. 1 (Povolání)

Jméno:

POVOLÁNÍ

1. Víš, jaká povolání vykonávají Tvoji rodiče?

2. Nakresli, čím bys chtěl/-a jednou být

Autor: Mgr. Květuše Grosová

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MÍT SVĚT PŘEČTENÝ
aneb spolupráce knihoven a škol v Ústeckém kraji.
Reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_03/0008225

4.4.1 Tematický blok č. 4 (Dramatizace pověsti, psaní brkem, pečetení), Téma č. 1 (Pověst Ovcí můstek)

Vypravěč <i>staví ze 2 dětí most a přitom říká:</i>	Kdysi dávno stál přes Jílovský potok most. Ale byl už starý a nakonec ho odnesla velká voda. (děti-most spadnou na zem) Tou dobou dorazil k mostu rytíř Rudolf z Bynova.
Rudolf:	Bože, spadl nám most, to je hrůza. Na stráni za potokem se pasou mé ovečky. (ovečky-loutky bečí) Jak se dostanou přes potok?
Ovečky:	Jak se dostaneme přes potok?
Vypravěč:	Rudolf si chvíli lámal hlavu a pak ho napadlo, že svolá sedláky.
Rudolf:	Páni sedláci, postavíme nový most.
Sedláci:	Proč ne, postavíme.
Rudolf:	Ano, za společné peníze postavíme most, který nic nezničí.
Sedláci:	Peníze? Ty my nemáme. My vlastně žádný most nepotřebujeme.
Rudolf:	A co vaše povozy, jak budou jezdit přes vodu?
Sedláci:	Pojedeme brodem.
Rudolf:	Jen počkejte, však se ještě uvidí!
Vypravěč:	Když Rudolf neuspěl u sedláků, dal si zavolat dřevaře.
Rudolf:	A co vy, páni dřevaři, pomůžete vy?
Dřevaři:	My žádný most nepotřebujeme. Nám stačí velká voda. Po ní splavíme dřevo až do Děčína. Co do Děčína, klidně až do Hamburku!
Rudolf:	Jen počkejte, však se ještě uvidí!
Vypravěč:	Když Rudolf neuspěl ani u sedláků, ani u dřevařů, obrátil se na stavaře.
Rudolf:	Páni stavaři postavte nový most. Dobře vám zaplatím! Ale ten most musí být takový, aby... <i>zbytek věty jim šeptá do ucha, stavaři kývají a berou si od něho váček s penězi</i>
Stavaři:	Domluveno. Platí. (stavaři staví ze dvou dětí most, po něm přecházejí ovečky loutky a marně se snaží vyjet povoz)
Vypravěč:	Most stojí, ovečky přecházejí a povozy, představte si, ...padají.
Hlas:	A co dřevaři?
Vypravěč:	Ti musejí čekat na velkou vodu.
Všichni:	Tak končí pověst o lakotných sedlácích a mostu, který patřil ovečkám, a kterému se dodnes říká Ovcí můstek.

Autor: Eva Kubšová

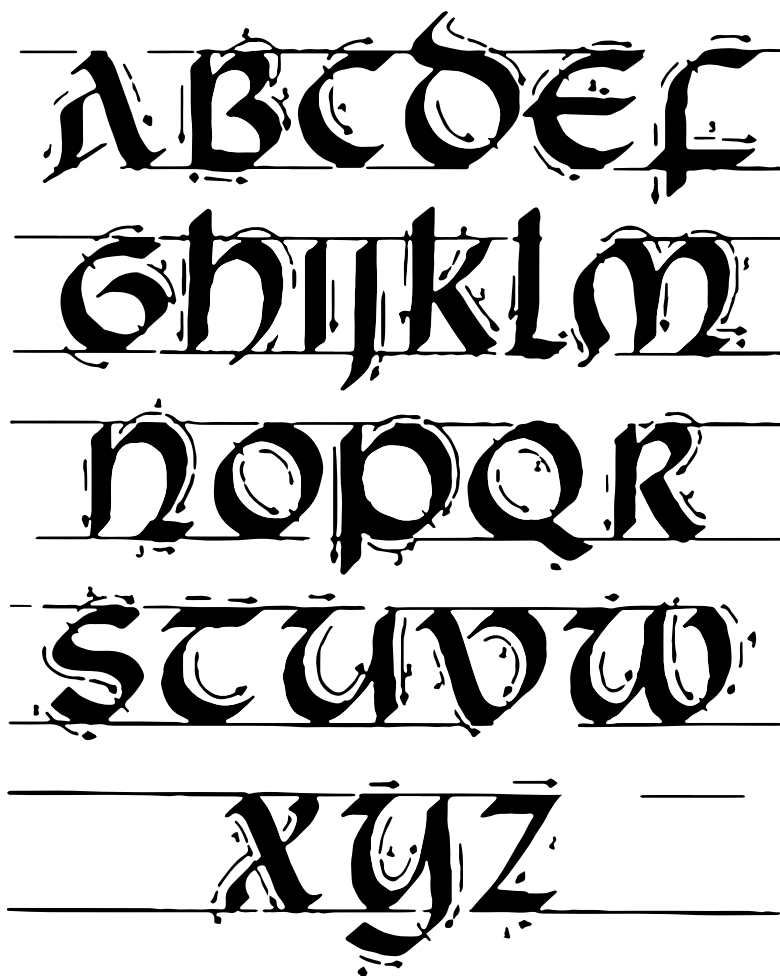
4.4.2 Tematický blok č. 4 (Dramatizace pověsti, psaní brkem a pečetění) Téma č. 2 (Psaní brkem, pečetění)

Jméno:

OTÁZKY K HODINĚ „PSANÍ BRKEM, PEČETĚNÍ“**1. Kdo to byl písař a proč byl ve starověku i středověku důležitý?****2. Co to je skriptorium?****3. Zkuste si představit práci písaře, jaké měl pomůcky?****4. Žáci si nejprve zkusí psát štětcem a poté brkem. Následuje otázka: Proč se přešlo na brk?****5. Co by mohlo sloužit k výrobě inkoustu?****6. Proč si myslíte, že se na text sypala jemně mletá křída?****7. Proč si myslíte, že se důležité listiny (smlouvy, úřední listiny) opatřovaly pečetěmi?**

zdroj: HLAVÁČEK, Ivan, Rostislav NOVÝ a Jaroslav KAŠPAR. Vademecum pomocných věd historických. Vyd. 3., v H & H 2. Jinočany: H & H, 1997. ISBN 80-86022-09-9.

4.4.2 Tematický blok č. 4 (Dramatizace pověsti, psaní vrkem a rečetění) Téma č. 2 (Psaní vrkem, rečetění)**PŘÍLOHA Č. 7**

zdroj: KINGHAM, Alena, Denisa SEDLÁKOVÁ a Terezie ŠIKOVÁ. *Za branou zahrady rajske: knížka vyprávění, her a úkolů pro školáky.* V Praze: Národní galerie, 2014. ISBN 978-80-7035-567-1.

5 PŘÍLOHA Č. 2 – SOUBOR METODICKÝCH MATERIÁLŮ

5.1.2 TEMATICKÝ BLOK Č. 1 (ŘEMESLA), TÉMA Č. 2 (TVORBA KACHLŮ LINORYT)

Otázky k hodině „psaní brkem, pečetění“

1. Kdo to byl písař a proč byl ve starověku i středověku důležitý?

Byl to člověk, který uměl číst a psát, což v minulosti nebylo ani u bohatších lidí nebo šlechty běžné.

2. Co to je skriptorium?

Ve slově slyšíte slovo skripta, což jsou učební texty na vysoké škole. Slovo vychází z latinského slova scriptum = napsané. Byly to středověké klášterní písařské dílny, kde mniši opisovali knihy nebo důležité listiny.

3. Zkuste si představit práci písaře, jaké měl pomůcky?

Pracovali mnohdy při špatném osvětlení (svítili svíčkami) a mnohdy i v chladu. Chyby se většinou tolerovaly nebo při kontrole opravovaly (vyradýváním – vyškrabáním, přepisem). Pomůcky: inkoust, brk na psaní, štětce na malované iniciály (počáteční velká ozdobná písmena), plavená křída k posypání napsaného, ještě mokrého textu, papír či pergamen, ostrý nož, tzv. perořízek na přičezávání brku a vyškrabávání chyb.

4. Žáci si nejprve zkusí psát štětce a poté brkem. Následuje otázka: Proč se přešlo na brk?

Psaní brkem je pohodlnější. Proti štětci se drží brk nakloněn, lze s ním psát daleko rychleji a přesněji, dělá méně často kapky (kaňky), dělá slabší linku a udrží v sobě inkoust, dá se přiosřit přířiznutím.

5. Co by mohlo sloužit k výrobě inkoustu?

Je třeba, aby inkoust byl sytý. U přímořských národů byl využíván přírodní inkoust ze sépie, u nás se inkoust vyráběl z duběnek, klovatiny (pryskyřice z třešňových stromů) a železitých solí.

6. Proč si myslíte, že se na text sypala jemně mletá křída?

Aby se zabránilo rozmazání napsaného textu odsátím silněji nanesené vrstvy inkoustu do křídly, která se následně z textu (papíru) i s nasátým inkoustem sklepala.

7. Proč si myslíte, že se důležité listiny (smlouvy, úřední listiny) opatřovaly pečetěmi?

Ve starověku málokdo uměl psát, pečeť sloužila místo podpisu, otiskovala se do měkké hlíny, později do vosku. Ve středověku pečeť potvrzovala pravost listiny (stvrzení pečeti). Někdy jí i chránila před nežádoucími čtenáři (zapečetěním listiny). Pečeť nešla snadno sloupnout a po rozlomení slepit znovu dohromady. Zlomená pečeť dokazovala, že dopis již někdo otevřel.

zdroj: HLAVÁČEK, Ivan, Rostislav NOVÝ a Jaroslav KAŠPAR. Vademecum pomocných věd historických. Vyd. 3., vH&H 2. Jinočany: H & H, 1997. ISBN 80-86022-09-9.

5.1.2 Tematický blok č. 1 (Řemesla), Téma č. 2 (ТВОРБА КАХЛŮ LINORYT)

Vlastní návrh kachle ze sádry

Pomůcky:

- Plastové čtverhranné tácky na jídlo – zhruba 25 x 25 cm
- Svíčky a různé zbytky vosku
- Modelína
- Obyčejné tužky
- Rydla
- Sádra
- Vodové barvy

Nejprve připravíme voskové podložky, do kterých žáci budou moci vyrýt vlastní návrh kachle. Do hrnce s vodou postavíme misku, do níž vložíme svíčky či zbytky vosku. Dáme na sporák a zahřejeme. Po rozpuštění vosku naběračku lijeme vosk do plastových táček zhruba do výšky 0,5 cm.

Můžeme připravit žákům obrázky, co se v minulosti či dnes znázorňuje na kachlích.

Připravíme žákům tužky, rydla a tácky s voskem. Motiv si mohou tužkou předkreslit a pak rydlem vyrýt. Poté musíme připravit válečky z modelíny. Stačí 0,5 cm vysoké a spíše placatější, kterými obložíme okraje tácku. Jinak by nám při vylévání sádrou natekla sádra pod vosk.

Pak rozděláme sádro a vylijeme na tácek zhruba do výšky 0,5 cm.

Po zaschnutí odstraníme vosk a modelínu a žáci mohou kachel vybarvit vodovými barvami.

Autor: Mgr. Kateřina Nováková, Muzeum města ÚL

5.4.2 Tematický blok č. 4 (Dramatizace pověsti, psaní brkem a pečetění) Téma č. 2 (Psaní brkem, pečetění)

příloha č. 7

Inkoust

Inkoust se používal již ve starověkém Egyptě (převážně černý a červený) či Číně. Černý vznikl spálením organických materiálů (odpovídá grafitu) a smíchání s vodou a gumou (např. z akácie).

Až do počátku 19. století si inkoust vyráběli nejčastěji sami písaři, jeho kvalita byla proto rozličná. Jednalo se většinou o duběnkový inkoust, nejpoužívanější ve středověku.

DRUHY INKoustŮ

• Duběnkový inkoust

Organokovová sloučenina vzniklá reakcí taninu z duběnek a železnatých solí. Byl hlavním inkoustem používaným od 12. století do 19. století, který se skládal ze čtyř základních složek:

1. extrakt z duběnký (útvár na listu dubu vytvářený larvami žlabatek, obsahuje tanin a kyselinu gallovou).
2. zelená skalice (zelený vitriol) – síran železnatý. Železnaté soli se dají připravit i reakcí hřebíků se slabou kyselinou.
3. arabská guma – je pryskyřice (klej) získávaná z mízy některých druhů akácií (akácie senegalská *Acacia senegal* a akácie arabská *Acaciaseyal*, které rostou v Severní Africe). V současnosti se arabská guma používá především v potravinářském průmyslu jako emulgátor (zahušťovadlo) a stabilizátor (cukrovinky, žvýkačky a limonády). Do styku s arabskou gumou se dostáváme rovněž např. olizováním poštovních známek nebo lepících ploch poštovních obálek, kde slouží právě jako lepidlo.
4. tekutina (voda, víno, pivo, ocet). Inkoust vznikne až po reakci se železnatými solemi, které ale způsobují „rezavění textu“, případně až jeho úplné „propadnutí“ – vyleptání papíru. Příměs mědi pro změnu způsobuje zelenání textu.

Výhody: Duběnkový inkoust byl snadněji a levněji vyrobitelný než koptový, ingredience potřebné k výrobě byly relativně dostupné v apotékách. Navíc duběnkový inkoust méně ucpával psací potřeby, např. brk. Bylo také obtížnější tento inkoust odstranit z povrchu psací látky. Pigmenty duběnkového inkoustu totiž pronikají do struktury psací látky, kdežto v případě koptového inkoustu se saze usazují na povrchu, tudíž písmo lze lehce rozmazat.

Duběnkový inkoust šel z psací látky odstranit pouze mechanicky (seškrabováním) nebo chemicky za použití octa nebo vína, kterým se potřela psací látka. Někdy duběnkový inkoust až leptal papír nebo se propsal na druhou stranu.

V Knihovně pražské metropolitní kapituly u katedrály sv. Víta na Pražském hradě se pod názvem „A se černilo staviti“ (Takto se připravuje inkoust) zachoval ve větším staroruském sborníku vevázaný následující návod, pocházející z doby 15. až 16. století, jenž se do českých zemí dostal až z Moskevské Rusi:

„Opatři stejné váhové množství duběnek a višňové pryskyřice, pryskyřici namoč za dorůstajícího měsíce – 5. nebo 11. dne – do medoviny v množství, které se vejde do tří vaječných skořápek, nebo do vody a nech máčet dva týdny. Duběnký roztluč na prášek a prosej sítem. Pak vezmi nevelké železné desky, dlouhé dva nebo tři prsty a široké jeden prst a v počtu dvaceti nebo třiceti je pomocí provázku upevni na dřívko a zavěs do nádoby s připravenou tekutinou. Míchej dvakrát denně po dva týdny. Pak přilej tři lžice vína a dvě lžice čerstvého medu bez voštin. Inkoust slij tehdy, až získá černou barvu, když je nebe čisté a jasné. Vydrží pak dva nebo tři roky i déle.“

Zpravidla míval hluboký černomodrý sametový tón.

- **Inkoust na bázi sazí**

koptový inkoust – byl vyráběn pomocí nedokonalého spalování pryskyřice (především z borového dřeva), dehtu a v případě Číny též olejů a petrolejů (tzv. lampová čern), přičemž vznikaly saze, které se posléze smíchaly s vodou a pojidlem (např. čínská tuš).

Inkoust stářím neztrácel barvu, jeho velkou nevýhodou však byla skutečnost, že **ve vyšším vlhku ho šlo snadno rozmazat** a při použití nekvalitního či příliš zředěného pojidla mohla tuš **odpadávat z povrchu** psací látky.

- **Inkousty z anorganických látek**

například inkoust z rumělky – červený inkoust

- **Inkoust z hnojníka – Hnojník inkoustový**

Tato houba se dříve používala k získání jemného inkoustu, který byl vyráběn z roztékajících se klobouků s trochou vody a špetkou hřebíčku. Výtrusy proniknou hluboko do struktury papíru a zápis se stává prakticky nesmazatelným. Nevýhoda – plesniví.

- **Tajné a mizející inkousty**

Tajné inkousty se užívaly již od antiky pro napsání textu, který je zpočátku lidskému zraku neviditelný. Takový text je pak specifickým způsobem zviditelněn příjemcem textu. Jednalo se o namočení popsané látky do tekutiny či potření danou tekutinou (voda, kyselina, zásada atd.), přiložení k ohni, vystavení slunečním paprskům atd. Ohně či ostrého světla se používalo ke čtení tajných textů napsaných cibulovou šťávou nebo vodou s rozpuštěným kamencem. U cibulové šťávy se na psací látce objevilo písmo červené až hnědé barvy, v případě roztoku kamence barvy hnědočerné.

Např. z německého tisku z 18. století uvedu dva recepty na mizející inkoust. V prvním případě se má psát gumovou vodou obsahující jemně rozetřený střelný prach, v případě druhém gumovou vodou s koptem zachyceným z hořící voskové svíce.

- **Inkoust ze sépie**

Psaly jím přímořské národy, málo rozšířen. Dnes se prodává (např. Makro 500 g za 335 Kč) a používá se k obarvení rýže či těstovin (s pozoruhodnou chutí a schopností zahustit omáčky či polévky).

Když začaly být ptačí brky nahrazovány ocelovými pery, nastal problém, neboť duběnkový inkoust kvůli obsaženému síranu železnatému ocelová pera leptal. Bylo proto nutné nahradit duběnkový inkoust novým druhem.

Začal se proto vyrábět kampaškový inkoust (extrakt modrého dřeva kampašky + chroman draselný), jehož barva byla fialově černá. Jeho nevýhodou však bylo, že byl poměrně snadno odstranitelný.

Mezníkem je rok 1856, kdy začíná rozvoj průmyslové výroby syntetických barviv (dehtových a anilínových), které se postupně staly převládajícími záznamovými prostředky.

- **V současnosti jsou inkousty**

nejčastěji vyráběny z anilínových barev, arabské gumy (dříve se často místo ní používal fenol, ale kvůli toxicitě bylo od jeho přidávání do inkoustu upuštěno) a vody. Tyto inkousty nejsou příliš světluvzdorné a kvůli možnosti jejich vymizování nejsou vhodné pro dokumentární účely, ale díky široké paletě barevných odstínů jsou velmi oblíbené. Jejich velkou výhodou oproti duběnkovým inkoustům je především skutečnost, že jsou chemicky stabilní a neničí tak psací látky ani psací prostředky.

Zdroje: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Inkoust>, cit. 20. 3.2019

Diplomová práce: *K výrobě Inkoustu a recepturám v českých zemích do 16. století – dostupná na: https://is.muni.cz/th/vk1hs/Diplomka_PVH_posL_verze.pdf*, cit. 20. 3.2019

OTÁZKY K HODINĚ „PSANÍ BRKEM, PEČETĚNÍ“

1. Kdo to byl písař a proč byl ve starověku i středověku důležitý?

Byl to člověk, který uměl číst a psát, což v minulosti nebylo ani u bohatších lidí nebo šlechty běžné.

2. Co to je skriptorium?

Ve slově slyšíte slovo skripta, což jsou učební texty na vysoké škole. Slovo vychází z latinského slova scriptum = napsané. Byly to středověké klášterní písařské dílny, kde mniši opisovali knihy nebo důležité listiny.

3. Zkuste si představit práci písaře, jaké měl pomůcky?

Pracovali mnohdy při špatném osvětlení (svítili svícemi) a mnohdy i v chladu. Chyby se většinou tolerovaly nebo při kontrole opravovaly (vyradýrováním – vyškrábáním, přepisem). Pomůcky: inkoust, brk na psaní, štětce na malované iniciály (počáteční velká ozdobná písmena), plavená křída k posypání napsaného, ještě mokrého textu, papír či pergamen, ostrý nožik, tzv. perořízek na přirezávání brku a vyškrábávání chyb.

4. Žáci si nejprve zkusí psát štětcem a poté brkem. Následuje otázka: Proč se přešlo na brk?

Psaní brkem je pohodlnější. Proti štětci se drží brk nakloněn, lze s ním psát daleko rychleji a přesněji, dělá méně často kapky (kaňky), dělá slabší linku a udrží v sobě inkoust, dá se přiostrit příříznutím.

5. Co by mohlo sloužit k výrobě inkoustu?

Je třeba, aby inkoust byl sytý. U přímořských národů byl využíván přírodní inkoust ze sépie, u nás se inkoust vyráběl z duběnek, klovatiny (pryskyřice z třešňových stromů) a železitých solí.

6. Proč si myslíte, že se na text sypala jemně mletá křída?

Aby se zabránilo rozmazání napsaného textu odsátím silněji nanesené vrstvy inkoustu do křídly, která se následně z textu (papíru) i s nasátým inkoustem sklepala.

7. Proč si myslíte, že se důležité listiny (smlouvy, úřední listiny) opatřovaly pečeti?

Ve starověku málokdo uměl psát, pečeť sloužila místo podpisu, otiskovala se do měkké hlíny, později do vosku. Ve středověku pečeť potvrzovala pravost listiny (stvrzení pečetí). Někdy jí i chránila před nežádoucími čtenáři (zapečetěním listiny). Pečeť nešla snadno sloupnout a po rozlomení slepít znovu dohromady. Zlomená pečeť dokazovala, že dopis již někdo otevřel.

zdroj:

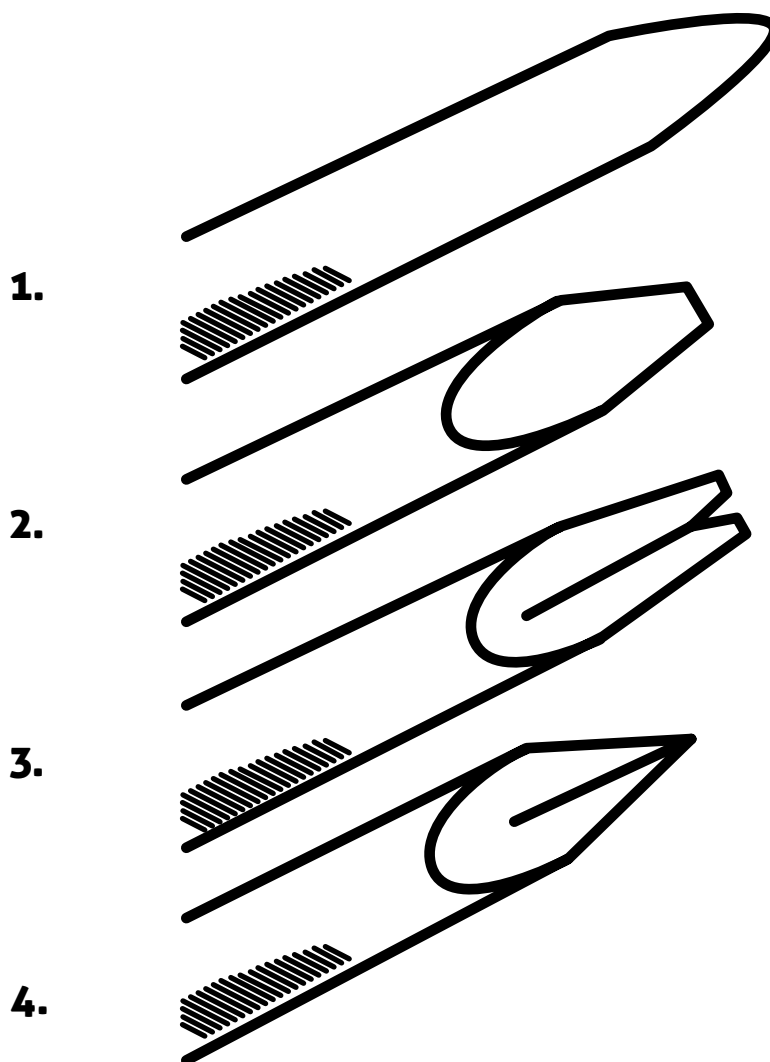
HLAVÁČEK, Ivan, Rostislav NOVÝ a Jaroslav KAŠPAR. Vademecum pomocných věd historických. Vyd. 3., v H & H 2. Jinočany: H & H, 1997. ISBN 80-86022-09-9.

5.4.2 Tematický blok č. 4 (Dramatizace pověsti, psaní brkem a pečetění)
Téma č. 2 (Psaní brkem, pečetění)

POSTUP PŘI SEŘEZÁVÁNÍ BRKU.

nejlepší je použít perořízek

zdroj:

KINGHAM, Alena, Denisa SEDLÁKOVÁ a Terezie ŠIKOVÁ. Za branou zahrady rajské: knížka vyprávění, her a úkolů pro školáky. V Praze: Národní galerie, 2014. ISBN 978-80-7035-567

5.1.1 Tematický blok č. 1 (Řemesla), Téma č. 1 (Zámek v Benešově nad Ploučnicí)

Jméno:

Pracovní list pro žáky 2. ročníku ZŠ

ZÁMEK – BENEŠOV NAD PLOUČNICÍŘemesla a jejich uplatnění
Zámek – kachlová kamna

1 Zámek, který jsme si prohlédli je v:

 Praze Benešově nad Ploučnicí

2 Kolik kachlových kamen jsme viděli?

2

3 Kamna jsou:

 keramická dřevěná

4 Nakresli, co se ti na prohlídce nejvíce líbilo:

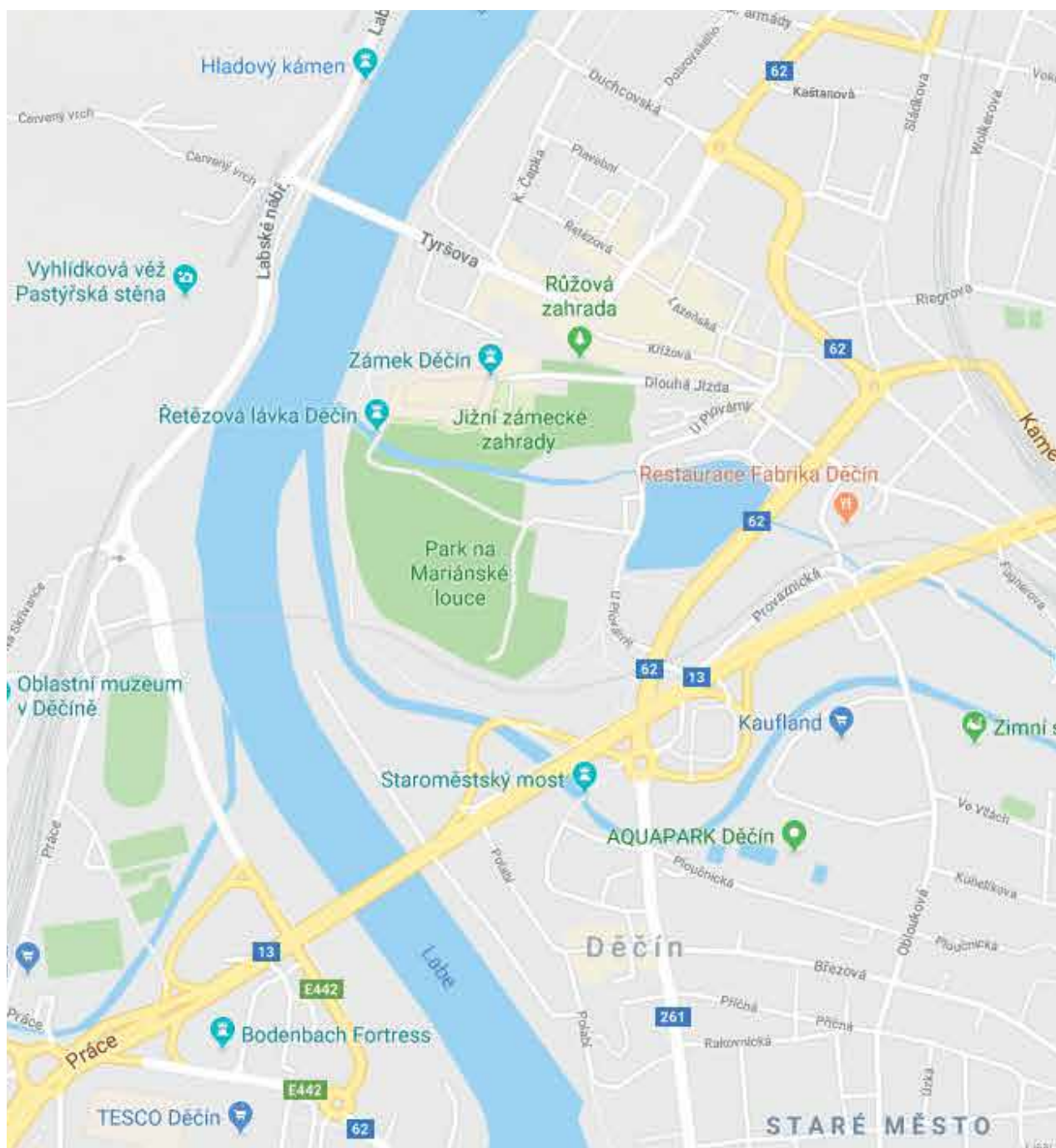
Autorky : Mgr. Květuše Grosová, Eva Kubšová

5.1.3 Tematický blok č. 1 (Řemesla), Téma č. 3 (Muzeum Děčín)

Jméno:

MÍSTA, KTERÝMI JSME PROŠLI CESTOU DO OBLASTNÍHO MUZEA V DĚČÍNĚ

Pracovní list pro žáky 2. ročníku ZŠ

Mapy Google [online]. [cit. 2019-04-07].
Dostupné z: <https://www.google.cz/maps/@50.778445,14.21018,16z>

1. Šli jsme kolem budovy soudu?

ANO NE

2. Jakou budovu jsme míjeli, když jsme vstupovali na most?

Nápovědou jsou barevné „pruhy“ na budově...

KNIHOVNU

3. Znáš název mostu nad řekou?

4. Jak se řeka jmenuje a kam teče?

Labe Vltava / Polsko Německo

5. Když se rozhlížím u knihovny, vidím:

zámek a Růžovou zahradu

6. Nad řekou se vypíná velký skalní masív, tato kamenná stěna se jmenuje:

Zahradnická Pastýřská

7. Jak se jmenoval kmen, podle kterého má jméno naše město?

Děčané

8. V Muzeu Děčín se mi nejvíce líbilo:

Nápověda: knihovna, Tyršův, zámek, Růžovou, Pastýřská, Děčané, Labe
Autorky : Mgr. Květuše Grosová, Eva Kubšová

5.2.1 Tematický blok č. 2 (Autorské čtení), Téma č. 1 (Beseda se spisovatelkou)

Jméno:

MYŠ DOMÁCÍ

Přečti si text a odpověz na otázky:

Všude, kde jsou lidé, žije myš domácí. Je pravděpodobně nejrozšířenějším ze všech hlodavců světa. Myš domácí se přizpůsobila životu v lidské společnosti tak dokonale, že jí například v chladném prostředí naroste podstatně delší a hustší srst. Její barva může být žlutohnědá až šedočerná. Myš domácí má výborný sluch. Aby se myši dorozuměly navzájem a při hledání ztracených mláďat, používají vysoké pískavé tóny. Čich je velmi ostrý, pomáhá objevovat potravu a stopy po jiných myších. Zato zrak má velmi slabý, velké předměty pozná pouze zblízka. Myš domácí má tělo 7–10 cm, ocas je o něco kratší než tělo. Její hmotnost se pohybuje kolem 30 g. Myš domácí je převážně noční zvíře, které se za potravou vydává za soumraku nebo v noci. Většinou se spoléhá na vynikající sluch a čich. Myš domácí je neobyčejně pohyblivé a obratné zvíře, které dokáže snadno běhat i po stěnách. V ČR se vyskytuje v lesích, na polích, v parcích, poblíž lidských sídel. Živí se semeny, obilnými zrny, lidskými potravinami. Může měřit až 10 cm. Dožívá se věku 1,5–3 let ve volné přírodě.

1. Jakou barvu může mít myš domácí?

žlutohnědá, šedočerná

2. Má skvělý zrak?

ANO NE

3. Kolik cm může měřit dospělá myš?

až 10 cm

4. Kolika let se může myška dožít?

1,5 let – 3 roky

Autor: Mgr. Květuše Grosová

ŠOLTÉSOVÁ, Jana. Myš domácí. Příroda.cz [online]. 5. 2. 2007 [cit. 2019-04-07]. ISSN 1801-2787. Dostupné z: https://www.priroda.cz/lexikon.php?detail=831,%20obr%C3%A1zek%20:%20https://www.google.com/search?biw=1440&bih=789&tbs=ic%3Agray&tbm=isch&sa=1&ei=hupeXO2JNc6x0gXrrrv-gDw&q=my%C5%A1+kreslen%C3%A1&oq=my%C5%A1+&gs_l=img.1.0.0l10.3338.6000..7965...0.0..0.359.1546.0j4j2j1.....0.....1..gws-wiz-img.....0i67.5E_tZawJ8KE#imgcr=tBsPeGN5KabwvM

6 PŘÍLOHA Č. 3 – ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA O OVĚŘENÍ PROGRAMU V PRAXI

Výzva **BUDOVÁNÍ KAPACIT PRO ROZVOJ ŠKOL II**
Povinně volitelná aktivita č. 3, 4, 6 a 7

ZPRÁVA O OVĚŘENÍ PROGRAMU V PRAXI

průběžná/závěrečná

I.

Příjemce	Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem, příspěvková organizace
Registrační číslo projektu	CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008225
Název projektu	Mít svět přečtený aneb spolupráce knihoven a škol ve vzdělávání v Ústeckém kraji
Název vytvořeného programu	P8 – Zpracování místního tématu historie, folkloru, zeměpisu, hospodářství regionu a umění pro 1. a 2. ročník ZŠ
Pořadové číslo zprávy o realizaci	10.

II.

Místo ověření programu	Datum ověření programu	Cílová skupina, sníž byl program ověřen
Zámek v Benešově nad Ploučnicí	21. 09. 2018, 19. 10. 2018,	13–21 žáků 2. A třídy
Muzeum města Ústí nad Labem, p. o.	16. 11. 2018, 01. 12. 2018	ZŠ Komenského Děčín I,
Oblastní muzeum v Děčíně, p. o.	11. 01. 2019, 31. 01. 2019	Komenského nám. 622/3
Městská knihovna Děčín, p. o.	04. 03. 2019, 29.–30. 03. 2019	
ZŠ Komenského Děčín I, Komenského nám. 622/3, p. o.	05. 04. 2019, 24. 05. 2019	

III.

Stručný popis procesu ověření programu

a/ Jak probíhalo ověření programu (organizace, počet účastníků, počet realizátorů atd.)?

První téma bylo koncipováno jako úvodní zahájení k řemeslům a navození zájmu o kachle, se kterými se již žáci téměř nesetkávají. Zámek v Benešově nad Ploučnicí několika exempláři disponuje. Prohlídka byla předem domluvena a zaměřena právě na kachlová kamna a kachle. Žáci se vydali prohloubit své znalosti o výrobě kachlů (kamen). Žáci si vyrobili kachel s vlastním motivem. Nejprve do voskového podkladu, následně byly pracovníky pedagogického oddělení muzea kachle odlity sádro. Žáci měli také možnost výroby obrázků technikou linorytu.

Žáci měli možnost zhlédnout výstavu o vzniku Děčína na pravém břehu Labe, dozvěděli se, že vznikalo pod dnešním zámekem, dříve hradem. Návštěva muzea dokáže zprostředkovat a navodit představu o životě předků, Děčanů. Od kosterních pozůstatků jsme přešli k archeologickým nálezům – keramice. Aktivní beseda umožnila kladení otázek a jejich názorné zodpovězení.

Beseda se spisovatelkou

Během besedy spisovatelka přečetla krátkou ukázkou, následně „zjistila“, že myš „Líla“ zmizela. Žáci myš začali v prostorách dětského oddělení hledat. Když myš (plyšovou Lílu) našli, pošeptali místo nálezu učitelé a vrátili se na vyhrazené místo pozorovat dění v knihovně, případně vyplňovat pracovní list.

V úvodu besedy byla jako host přizvána knihovnice dětského oddělení Městské knihovny Děčín p. Eva Kubšová. Žákům vyprávěla o své cestě k povolání knihovnice. Žáci se tak seznámili s dílčími životními kroky vedoucími k představovanému povolání.

Žáci základní školy 2. A třídy byli nejprve slovně seznámeni s pojmem „Pověsti“, společně si pojem ujasnili. Následně si představovali a ukazovali přinesené publikace na toto téma. Bohatě ilustrované i komiksové, až po Jiráskovy pověsti. Následně byly žákům představeny i knihy s regionálními pověstmi, které je zaujaly nejvíce. Zajímalo je, jaké pověsti se vážou k místům, která důvěrně znají.

17 žáků se sešlo v knihovně na akci Noc s Andersenem aneb Spaní v knihovně, kde svým starším spolužákům ze čtvrtého ročníku předvedli dramatizaci pověsti Ovčí můstek, kterou se naučili dle scénáře vypracovaného knihovnicí. Scénář se shoduje s pověstí Ovčí můstek z knihy Radka Fridricha: Modroret.

Žáci se sešli ve výtvarné dílně městské knihovny, aby si vyrobili vlastní knihu. M. Linhartová předem připravila potřebný materiál, který je nezbytný k výrobě jednoduché knihy, vzhledem k věkové kategorii žáků. V tomto případě 17 druháků. Při dodržování pracovního postupu si žáci vyrobili jednoduchou knihu, kterou si ozdobili dle vlastní fantazie. Výroba knihy byla součástí programu. Výroba knihy je důležitá k pochopení knihvačského řemesla. Žáci si tak vyzkoušeli rukodělnou výrobu knihy a opět si zopakovali důležitost autora, ilustrátora a všeho, co s knihou souvisí.

Průběžně se těchto 16 hodin aktivit zúčastnilo 20 žáků ZŠ Komenského ze 2. A, 3 pedagogičtí pracovníci, 3 pracovníci muzea.

b/ Jaký byl zájem cílové skupiny?

Zájem byl značný, žáci se těšili. Velký zájem byl dán tím, že všechny aktivity připravované pro žáky jsou praktické, rukodělné a mají spád.

c/ Jaká byla reakce cílové skupiny?

Vzhledem k věku žáků byla první reakcí nejistota, zda úkol zvládnou.

Výsledky ověření

a/ Výčet hlavních zjištění/problémů z ověřování programu:

Žáci se těšili, že si odnesou hotový výrobek – knihu, ale nevěděli, zda se jim ji povede vyrobit. Někteří žáci měli i obavy z přítomnosti „cizích osob“ – pracovníci muzea.

b/ Návrhy řešení zjištěných problémů:

Slabším žákům pomůže realizátor. Je vhodné na úvodu pracovníky představit a pracovníci sdělí žákům několik informací o sobě a ujistí je, že mají s těmito programy bohaté zkušenosti a že se na spolupráci s žáky těší.

c/ Bude/byl vytvořený program upraven?

Není potřeba, pracovní postupy žáci zvládli.

d/ Jak a v kterých částech bude program na základě ověření upraven?

Nebude upraven.

Hodnocení účastníků a realizátorů ověření**a) Jak účastníci z cílové skupiny hodnotili ověřovaný program?**

Program je velmi dobře sestaven, jednotlivé aktivity se prolínají a navazují na sebe.

b) Co bylo v programu hodnoceno v rámci ověřovací skupiny nejlépe?

Zcela jednoznačně praktické zaměření jednotlivých aktivit.

c) Jak byl hodnocen věcný obsah programu?

Věcný program byl velmi dobře připraven, a to se ukázalo i při jeho bezproblémové realizaci.

d) Jak bylo hodnoceno organizační a materiální zabezpečení programu?

Organizační zajištění bylo v pořádku, neboť každé téma bylo včas a pečlivě připraveno. Je důležité nepodcenit bezpečnost práce.

e) Jak byl hodnocen výkon realizátorů programu?

Kladně, žáci vše zvládali a byli pochváleni i realizátorkou.

f) Jaké měli účastníci výhrady/připomínky?

Nebyly zaznamenány žádné výhrady, nebo připomínky.

g) Opakovala se některá výhrada/připomínka ze strany účastníků častěji? Jaká?

Zpracoval/a: Mgr. Květuše Grosová, 24. 05. 2019, Děčín

7 PŘÍLOHA Č. 4 – ODBORNÉ A DIDAKTICKÉ POSUDKY PROGRAMU

Pro naši aktivitu není vyžadováno.

8 PŘÍLOHA Č. 5 DOKLAD O PROVEDENÍ NABÍDKY KE ZVEŘEJNĚNÍ PROGRAMU

Ondřej Prančl

Od: Hránková Klára <klara.hrankova@npi.cz>
Odesláno: čtvrtek 29. dubna 2021 9:46
Komu: Jiří Starý
Kopie: prancl@svkul.cz
Předmět: Re: dotaz na zveřejnění materiálu na RVP.cz

Dobrý den,

děkuji za zprávu, Vaším dotazům rozumím.

K těm článkům, můžete se inspirovat našimi [články](#) na portálu. Článek by měl mít metodicko-didaktický charakter a měl by být pro naši cílovou skupinu učitele. Délka článků se obvykle pohybuje okolo 4 normostran. Manuál zasílám přímo [zde](#).

Ohledně nabídky materiálu portálu RVP.CZ – jako doklad o tom, že jste materiál nabídli, by mohl sloužit tento e-mail, ale nevím jistě. Každopádně Váš materiál na portálu RVP.CZ bude. [Modul EMA](#), který je součástí portálu, je formou partnerství napojený na databázi OP VVV, a tím se tak všechny materiály z této databáze překlápí do tohoto modulu.

Děkuji za pochopení a v případě, že se rozhodnete na náš portál vložit článek (není to povinnost), budeme rádi.

Přeji pěkný den a mnoho zdraví!

npi | Metodický portál
RVP.CZ

Klára Hránková
 redaktorka Metodického portálu RVP.CZ
 Weilova 1271/6
 102 00 Praha 10
 Tel: +420 274 022 410
 E-mail: klara.hrankova@npi.cz
www.npi.cz
www.rvp.cz

Od: Jiří Starý <stary@svkul.cz>
Odesláno: středa 28. dubna 2021 17:00
Komu: Hránková Klára <klara.hrankova@npi.cz>
Kopie: prancl@svkul.cz <prancl@svkul.cz>
Předmět: Re: dotaz na zveřejnění materiálu na RVP.cz

Dobrý den,

děkuji Vám za zprávu. Článek by neměl být větší problém, povězte prosím, jaká forma by Vám nejvíce vyhovovala a já text dodám.

Rád bych se ještě zastavil u mých původních dotazů, protože stále mi dost věcí není jasná:)

Naše výstupy nemáme povinnost zveřejnit v databázi OP VVV. Máme řídicímu orgánu předložit doklad o tom, že jsme vzdělávací program nabídli RVP.cz.

Zde se dostáváme do celkem schizofrenní situace, jelikož pro uveřejnění na portále RVP.cz musí dát externí hodnotitel ŘO OP VVV vzdělávacímu programu "punc nejvyšší kvality."

Podobných projektů, jako je ten náš, se po republice realizuje nikoli, jsme tedy zatím první, kteří se na Vás s podobným nevšedním dotazem obracíme?

9 NEPOVINNÉ PŘÍLOHY

Pozn. Připojte případné další přílohy programu dle potřeby.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MÍT SVĚT PŘEČTENÝ
aneb spolupráce knihoven a škol v Ústeckém kraji.
Reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_03/0008225

